

Kurt Lubinski aan de oever van de rivier de Jenisej, Siberië, Sovjet-Unie, 1928 (foto: Margot Lubinksi) . Coll. Spaarsted Photo, Haarlem
Bezoek minister-president Balkenende aan het JHM en JHM Kindermuseum, 9 mei. Foto: Joods Historisch Museum

Inhoudsopgave

- 4 Inleiding door Joël Cahen, directeur
- 7 Financiële ondersteuning
- 11 Tentoonstellingen
- 20 Verkorte jaarrekening
- 26 Marketing en Communicatie
- 30 Museumcollectie
- 38 Educatie
- 41 Mediatheek
- 45 Digitaal Monument voor de Joodse Gemeenschap
- 46 Evenementen
- 51 Wetenschap
- 56 Wetenschappelijke commissies en samenwerkingsverbanden
- 60 Personeelszaken
- 63 Bezoekersaantallen
- 64 Medewerkers
- 72 Rondleiders en vrijwilligers
- 74 Besturen
- 76 Summary in English
- 80 Colofon

Inleiding

Het afgelopen jaar bracht het JHM meer dan 115.000 bezoekers. Dat is een goede stabilisering van een gemiddelde van rond de 9000 bezoekers per maand. Dat aantal is nog nauwelijks beïnvloed door de in 2008 ingezette economische malaise en is conform onze verwachtingen en afspraken met het ministerie van ocw. Het ligt 15 tot 20% boven het gemiddelde aantal bezoekers van voor onze vernieuwing die begin 2007 werd afgerond. Uiteraard streven wij naar nog meer bezoekers. Met de uitvoerige marketing- en verkoopactiviteiten die wij dit verslagjaar hebben ingezet denken wij meer schoolkinderen en scholen te bereiken, onze algemene bezoekersaantallen te vergroten en de verschillende unieke ruimtes van het museum te verhuren voor plechtigheden en partijen.

Samenwerking

Nu, na de vernieuwing, is het beter in de markt zetten van het museum een van onze speerpuntactiviteiten. Dat doen wij niet alleen zelfstandig als JHM, maar ook in samenwerkingsverband met het Groot Waterlo District, waarin wij met onze directe burens de Hermitage Amsterdam, Gassan Diamonds, het Muziektheater, het Rembrandthuis en de Hortus Botanicus verenigd zijn. En ook in wijder verband werken we samen in Plantage aan het Water met onder andere Artis, het Verzetsmuseum, NEMO, het Scheepvaartmuseum en het Tropenmuseum.

Daarnaast willen wij de positie van het JHM versterken door gebruik te maken van de specifieke ligging van ons complex in het centrum van de voormalige Amsterdamse jodenbuurt. Wij doen dat door vier belangrijke joodse culturele trekpleisters in onze buurt, het JHM en het JHM Kindermuseum, de Hollandsche Schouwburg én de Portugese Synagoge, op de kaart te zetten als een samenhangend geheel.

In het verslagjaar sloten wij met de Stichting Cultureel Erfgoed Portugees Israëlitische Gemeente (CEPIC) een beheersovereenkomst, die ons in staat stelde bij het ministerie van ocw een additionele subsidie te vragen voor het beheer, het toegankelijk maken en het in de markt zetten van het cultureel erfgoed van de Stichting Cultureel Erfgoed Portugees Israëlitische Gemeente (CEPIC). In de Stichting is zowel de Portugese Synagoge

zelf opgenomen als alle roerende goederen zoals boeken uit de beroemde bibliotheek Ets Haim en de schitterende collectie rituele gebruiksvoorwerpen. Het ministerie had eerder in het jaar al besloten om ons subsidieverzoek te honoreren. Wij streven ernaar door succesvol beheer van deze unieke collectie de bekendheid van het joodse erfgoed in Amsterdam verder te vergroten.

Hoogtepunten

2008 was met betrekking tot de aanwinsten een uitzonderlijk jaar. Wij zijn erin geslaagd twee grote meesterwerken van de schilderkunst te verwerven: Max Liebermans *Judengasse in Amsterdam* en G. Berckheyde's *Gezicht op de Grote en Portugese Synagoge*. Beide schilderijen hangen nu in onze permanente opstelling. Het schilderij van Berckheyde staat symbool voor de Hoogduitse Joodse Gemeente en de Portugees Joodse Gemeente die joods Amsterdam beroemd hebben gemaakt. Wij zijn alle gevers en degenen die ons bij deze aankopen geholpen hebben zeer veel dank verschuldigd. Aankopen zoals deze zouden onmogelijk zijn zonder de vaste steun van de BankGiro Loterij, de Vereniging Rembrandt, het vsb fonds, het SNS REAAL fonds, de Mondriaan Stichting, de Stichting Vrienden van het Joods Historisch Museum en een groot aantal particulieren.

Subsidies van de Stichting Maror en gelden van de Europese Unie hebben ons in staat gesteld dit jaar te beginnen aan de integratie van de fotocollectie van het JHM in het Digitaal Monument Joodse Gemeenschap in Nederland (www.joodsmonument.nl). Dit monument staat steeds meer in de belangstelling en is een belangrijk middel geworden om de herinnering aan de joodse gemeenschap van voor de Sjoa levend te houden en aan de slachtoffers een achtergrond en zo veel mogelijk een gezicht te geven. Tevens is het een instrument om de bewustwording over wat er in dit land toen gebeurd is te versterken.

Dit jaar ging de eigen website van ons Kindermuseum, www.jhmkindermuseum.nl, 'de lucht in'. Wij zijn er zeer blij mee: het is zowel een extra marketinginstrument voor het Kindermuseum, als een nieuwe blik van de speelsheid waarmee het Kindermuseum het jodendom presenteert.

In november mochten wij, voor de tweede keer sinds haar oprichting in 1988, de Association of European Conference of Jewish Museums (AEJM) in ons museum ontvangen. Het was een succesvolle, drukbezochte conferentie die het grote verschil tussen 1988 en 2008 onderstreepte door het nu zeer grote aantal deelnemers uit alle delen van Europa, de Verenigde Staten en Israël, waarbij vooral de vertegenwoordigers van de nieuwe grote nationale joodse musea uit Rusland en Polen opvielen.

Het nieuwe jaar zal ons opnieuw belangrijke tentoonstellingen brengen zoals *Marokko* en *Meijer de Haan*. Tegelijkertijd werken wij hard aan de voorbereiding van de vernieuwing van de Hollandsche Schouwburg en de verbouwing van het complex van de Portugese Synagoge.

Joël Cahen, directeur

Financiële ondersteuning

Subsidiënt

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Voor behoud, restauratie en uitbreiding van de collectie

Begunstigers

Stichting Vrienden van het Joods Historisch Museum
Stichting Maror-gelden Overheid
Stichting Collectieve Maror-gelden Nederland
Mondriaan Stichting
SNS REAAL Fonds
Stichting Levi Lassen
Stichting vsb Fonds
Vereniging Rembrandt
Noaber Foundation
Stichting Will & Rita Jaeger Fonds
Stichting Iton
Moos Cohen Fonds
Foundation for the Jewish Historical Museum in Amsterdam, Inc
Kunsthandel Richard Green
Salomon Lilian bv
Tom Meyer
The Bobins Foundation
The Crown Family
Selly Lilian
Stichting Sem Presser Archief
Stichting Maatschappij tot Nut der Israëlieten in Nederland
SALOMON DE JONG Stichting
Eyes on media
LaSalle Bank, Chicago
Salomon Stichting
H. Philips
R.M. Weisz
Max Abram
Stichting Erik en Hans

R. van Gendt
Van Leer Group Foundation
Ned. Literair Productie- en Vertalingenfonds
Mw. A.C.E. Katzenstein-Hartogs
Lucius N. Littauer Foundation
Andrea & Charles Bronfman Fund at Brandeis University Philanthropies
Harvey M. Krueger
Janina de Marchena
Lorraine M. Uhlener
Diverse particulieren
Nalatschap H. Strauss-Ricardo
Nalatschap D. van Leer-Earle
Ter nagedachtenis aan mw. Rosa Bloeme-Goudekot

Fondsen op naam beheerd door de Stichting Vrienden van het Joods Historisch Museum

Familiefonds Gampen
Van Hessen Fonds
Marcelle Hertzdahl Fonds
Etty Hillesum Fonds
Hans & Elly Jaffé Fonds
Kahn Fonds
Socher Kirzner & Fania Kirzner-Shusterman Fonds
Helmuth Mainz & Lore Bacharach Fonds
Gerard Metzelaar Fonds
Prof. dr. Herman Musaph Fonds
Inge & Alfred Nijkerk-von der Laden Fonds
Harry Philips Fonds
Sam Waagenaar Fonds
Margot Rehfisch en Fiep Westendorp Fonds
Johanna Rebecca Wolff Fonds
Het Joshua, Mila, Sari, Badu, Isi en Mace de Swaan Fonds
Frederik Polak en Griet Polak-Asscher Fonds (Hollandsche Schouwburg)

Tentoonstelling *Moderne meesterwerken uit Moskou*.
Foto: Liselore Kamping

Tentoonstelling *Superhelden en sjlemielen*.
Foto: Peter Lange

Tentoonstellingen

Moderne meesterwerken uit Moskou.

Russisch - joodse kunstenaars, 1910-1940

19 oktober 2007 tot en met 10 februari 2008

Projectleider: Edward van Voolen

Ruimtelijke vormgeving: ROO (Rietbroek Oudijn Ontwerpers)

Grafische vormgeving: MV LevievanderMeer

Met een unieke collectie schilderijen en tekeningen uit de periode 1910-1940 van belangrijke vernieuwende Russisch-joodse kunstenaars, schetste de expositie het verhaal van de opkomst en ondergang van joodse kunstenaars in de Sovjet-Unie ten tijde van Stalin. De meeste werken waren nooit eerder in Nederland geëxposeerd.

Schilderijen van wereldberoemde meesters als El Lissitzky en Isaak Brodsky kwamen naar Amsterdam, maar ook het werk van minder bekende kunstenaars als Natan Altman, Alexander Labas en Alexander Tysjler waren te zien. De expositie presenteerde Russisch-joodse kunst in al haar diversiteit: van de kubistische portretten van Robert Falk en het suprematisme van Ilja Tsjasjnik tot het socialistisch realisme van Jevgeni Katsman en het non-conformistische, verboden oeuvre van Solomon Nikritin.

De kunstwerken waren afkomstig uit de collecties van Staats Tretjakov Galerie en het A.A. Bachroesjin Centraal Nationaal Theater Museum in Moskou.

Bij de tentoonstelling verscheen een gelijknamige catalogus bij Waanders Uitgevers met bijdragen van Edward van Voolen, Hillel Kazovsky, Eva Koppen en Bob van Toor.

Superhelden en sjlemielen.

Joodse herinnering in de stripkunst

7 maart tot en met 8 juni 2008

Projectleider: Hetty Berg

Ruimtelijke vormgeving: ROO (Rietbroek Oudijn Ontwerpers)

Grafische vormgeving: MV LevievanderMeer

In samenwerking met Musée d'art et d'histoire du Judaïsme te Parijs

De expositie *Superhelden en Sjlemielen* toonde originele tekeningen, drukwerk en film van striphelden en antihelden van een veertigtal joodse stripkunstenaars van 1910 tot nu. Er was werk te zien van schrijvers en tekenaars van vele nationaliteiten in verschillende stijlen die gemeen hebben dat zij de joodse collectieve herinnering als onmisbaar ingrediënt in hun stripverhalen verwerken. De auteurs en tekenaars hebben bijgedragen aan de vorming van het joodse collectieve geheugen en zelfbewustzijn.

De strip is niet het unieke terrein van joodse kunstenaars, maar de tentoonstelling toonde wel aan dat er een specifieke historische band bestaat tussen de stripkunst en de joodse cultuur.

Van bekende strips als *Superman*, en *de Spirit* waren originele tekeningen te zien, maar ook beroemde graphic novels (getekende romans) als *Maus*, *We are on our own*, *Mendel's Daughter*. Op uitnodiging van het JHM kwamen verschillende internationale auteurs voor het evenementenprogramma naar Amsterdam. De expositie was een coproductie van het JHM en het Musée d'art et d'histoire du Judaïsme in Parijs, waar de tentoonstelling ook al grote aantallen bezoekers trok. In december 2008 opende de expositie in het Jüdisches Museum Frankfurt am Main. In 2009 zal de tentoonstelling in reproductie te zien zijn in het Jewish Museum of Australia

Kurt Lubinski, fotograaf in exil

7 maart tot en met 8 juni 2008

Projectleider: Bernadette van Woerkom

Samenstelling door gastconservator Louis Zweers

Ruimtelijke en grafische vormgeving: MV LevievanderMeer

Catalogus i.s.m. Walburg Pers

Het Joods Historisch Museum organiseerde van 7 maart tot en met 8 juni een tentoonstelling met foto's van Kurt Lubinski (1899-1955). Deze Duitse emigrantenfotograaf is tegenwoordig vrijwel onbekend, maar in de jaren twintig en dertig was hij een succesvolle fotojournalist. Aanvankelijk in Duitsland, maar later ook in Nederland vestigde hij vooral met reisreportages de aandacht op zich. Het was voor het eerst dat het werk van deze fotograaf in een expositie werd getoond.

Lubinski maakte aan het eind van de jaren twintig carrière als fotograaf bij het Berlijnse uitgeverconcern Ullstein Verlag. In 1933 vluchtte hij voor de nationaal-socialisten en emigreerde naar

Nederland. In opdracht van Nederlandse geïllustreerde weekbladen reisde hij als een van de eerste fotojournalisten door de randgebieden van de Sovjet-Unie (Siberië en Centraal-Azië), Afrika en het diepe zuiden van de Verenigde Staten. Ook in Europa maakte hij vele reizen, van Gibraltar tot de Shetlandeilanden. Een massapubliek maakte mede door Lubinski's fotografie in de jaren dertig voor het eerst kennis met vreemde culturen en exotische volkeren.

Uit zijn talloze reportages, die Lubinski zelf van tekst voorzag, spreekt een sterk gevoel van empathie met de lagere sociale klassen, zoals arme Russische boeren, nomaden in Kazachstan, ontheemde indianen en zwarte straatvegers in Amerika. De mens staat altijd centraal in zijn fotografie. Ook observeerde hij hoe overal ter wereld eeuwenoude culturen in hun authenticiteit werden bedreigd door modernisering, industrialisatie, verstedelijking en politieke ontwikkelingen. Zijn foto's zijn nu, in onze tijd van globalisering, de stille getuigen geworden van een gedeels verdwenen wereld.

Voor de Tweede Wereldoorlog week Lubinski op tijd uit naar Engeland. In 1943 emigreerde hij naar de Verenigde Staten. Daar gaf hij het fotograferen op, zijn archief ging verloren, en zijn naam raakte in vergetelheid. Met deze expositie wilde het JHM Lubinski opnieuw onder de aandacht brengen en zijn verdiende plaats geven in de geschiedenis van de Nederlandse fotografie.

De foto's in de tentoonstelling waren voor het merendeel vintage-drukken, afkomstig uit de collectie van Spaarnestad Photo in Haarlem. De samenwerking met dit archief is zeer goed verlopen en versterkte de collegiale band tussen de beide instellingen.

Gelijktijdig met de tentoonstelling verscheen bij Walburg Pers een publicatie van de hand van gastconservator en ftohistoricus Louis Zweers.

Een heel bijzonder uitvloeisel van de expositie was dat – naar aanleiding van de publiciteit op internet – de nooit getraceerde enige zoon van Kurt Lubinski, Peter Thomas, zich bij het museum meldde vanuit zijn woonplaats Tucson, Arizona. Zelf was hij te oud om nog naar Nederland te komen, maar zijn kleinzoon Ivan Zyla uit Houston, Texas maakte wel de overtocht en kwam nog net op tijd voor de sluiting van de tentoonstelling voor een emotionele kennismaking met het werk van zijn overgrootvader. In het gastenboek schreef hij: *This is a great way for me to reconnect with a side of my family where the mythology of Kurt Lubinski has become a reality. Thanks for the wonderful exhibit.*

Art of the State

Hedendaagse fotografie en videokunst uit Israël

26 juni tot en met 30 november 2008

Projectleider: Edward van Voolen

Ruimtelijke vormgeving: ROO (Rietbroek Oudijn Ontwerpers)

Grafische vormgeving: MV LevievanderMeer

De tentoonstelling *Art of the State* vond plaats in het jaar waarin de staat Israël zestig jaar bestond. In zijn relatief korte bestaan heeft het land te maken gehad met veel gebeurtenissen die grote invloed hadden en hebben op de Israëlische maatschappij. Naast de immigratie van joden vanuit de hele wereld en oorlogen met buurlanden, is er de spanning tussen de Israëli's en de Palestijnen. Maya Cohen-Mossek, assistent-conservator bij deze tentoonstelling:

'Zestien kunstenaars geven met hun werk een reflectie op de complexe situatie in hun land. Veel van de tentoongestelde werken refereren aan de politieke situatie, andere richten zich

op de culturele of religieuze tegenstellingen. Ieder doet dat op een eigen manier: de een heel kritisch, een ander vooral hoopvol. Er zijn natuurlijk ook Israëli's die neutraal werk maken, maar daar gaat deze tentoonstelling niet over.'

Op de tentoonstelling lieten zestien Israëlische kunstenaars met foto's en/of video's hun betrokkenheid bij de sociale en politieke situatie in hun land zien: hun persoonlijke visie op Israël. Zij lieten ons kennis maken met de mensen in het gebied, maar ook met het landschap, en de gevolgen die de politieke situatie voor beide heeft. Naast hun verwijzingen naar zowel de joodse als de Israëlische geschiedenis, zijn zij ook vergelijkingen met andere volkeren en tradities niet uit de weg gegaan.

In *Art of the State* waren foto's en video's van Larry Abramson, Boaz Arad, Yael Bartana, Barry Frydlender, Amit Goren, Nir Hod, Gaston Zvi Ickowicz, Erez Israeli, Miki Kratsman, Sigalit Landau, Dana Levy, Adi Nes, Guy Raz, Michal Rovner, Doron Solomons en Pavel Wolberg te zien.

Hendrik Werkman: De Blauwe Schuit

26 juni tot en met 30 november 2008

Projectleider: Irene Faber

Ruimtelijke en grafische vormgeving: MV LevievanderMeer

In 1976 heeft het Joods Historisch Museum van de weduwe van dominee Henkels de complete correspondentie tussen Henkels en Werkman en de volledige serie proefdrukken van *De Blauwe Schuit* in bezit gekregen, waaronder de drukken van de Chassidische legenden. Experts bewonderen vooral de proefdrukken: de kleurkracht overtreft de uiteindelijke oplage.

De correspondentie tussen Werkman en Henkels en de druksels van 'de Blauwe Schuit', ruim zestig werken, werden voor het eerst sinds lange tijd in het JHM geëxposeerd.

De Groningse kunstenaar en drukker Hendrik Nicolaas Werkman (1882-1945) ontmoette in de herfst van 1940 in Winschoten een groep vrienden met belangstelling voor geschiedenis, kunst en literatuur. Zij gaven Werkman teksten en opdrachten die mensen moreel moesten steunen in die tijd van oorlog. Hij maakte voor hen veertig drukken. Daaronder vallen ook de twee series van tien Chassidische legenden in de bewerking van de filosoof Martin

Buber. Als Werkman op de beschuldiging van medewerking aan illegale uitgaven door de Duitse bezetter is gevangen genomen, sterkt hij zijn medegevangenen met het vertellen van de Chassidische legenden. Op 10 april 1945, kort voor de bevrijding, wordt Werkman door de Sicherheitsdienst gefusilleerd.

In 1976 schonk mevrouw F.T.H. Henkels-Klooster het Joods Historisch Museum de studies die Werkman maakte voor deze druksels en de brieven die hij schreef naar zijn vriend, dominee August Henkels. Tegelijkertijd was er in de zomer van 2008 een overzicht van het werk van Werkman te zien in de tentoonstelling *Stedelijk Museum te gast: 'Druksels' van Werkman* in het Van Gogh Museum. Rond deze tijd verschenen er overzichtswerken van zijn gehele oeuvre en van zijn correspondentie.

Beeldenroute Ida Kleiterp

26 juni tot en met 30 november 2008

Projectleider: Irene Faber

Grafische vormgeving: MV LevievanderMeer

Vanaf 27 juni tot 30 november 2008 waren er in het hele museum in totaal acht werken te zien van Ida Kleiterp. De werken in arduin, graniet en marmer zijn het resultaat van een zoektocht naar aspecten van haar joodse identiteit. Ook haar kunstenaarsboeken weerspiegelen die zoektocht. In de beeldenroute was een filmportret van Ida Kleiterp opgenomen, gemaakt door Paul van den Bos. Een belangrijke aanvulling van het geheel vond plaats in september met de realisering van de installatie *Verzoendeksel / Mercy Seat* in samenwerking met de geluidskunstenaar Erik Langhout. De installatie bleef wegens groot succes tot februari 2009 staan.

Foto: Bert Nienhuis. Overzichtstentoonstelling

21 december 2008 tot en met 5 april 2009

Projectleider: Bernadette van Woerkom

Ruimtelijke en grafische vormgeving: MV LevievanderMeer

Gelijktijdige verschijning van overzichtswerk *Foto Bert Nienhuis* bij Uitgeverij Atlas

Ruim vijfendertig jaar nadat fotograaf Bert Nienhuis (Amsterdam, 1944) zijn eerste foto's publiceerde, was in het Joods Historisch Museum de eerste overzichtstentoonstelling van zijn werk te zien. Bert Nienhuis heeft sinds de jaren zeventig een indrukwekkend fotografisch oeuvre opgebouwd, waarin portretten en sociale reportages een centrale plaats innemen. Voor het weekblad *Vrij Nederland* maakt hij sinds 1975 talloze portretten van vele bekende Nederlanders en internationale beroemdheden. Zijn portrettenarchief is dan ook een tijdsdocument van onschatbare waarde. De stijl van een 'Nienhuis-portret' is ongeunsteld, er is veel aandacht voor het subtiele, maar veelzeggende en vaak humoristische detail en de ensceneringen zijn origineel en doeltreffend. Bovenal getuigen de foto's van respect en inlevingsvermogen, waardoor Nienhuis vaak dichtbij de essentie van iemands persoonlijkheid weet te komen.

Tentoonstelling Foto: Bert Nienhuis. Foto: Peter Lange

Het fotojournalistieke werk van Nienhuis loopt uiteen van nieuwsfotografie van de dagelijkse actualiteit, de Haagse politiek en sportevenementen tot theaterfotografie en grote reportages over sociale thema's. De veelzijdigheid van Nienhuis' talent en zijn sociale betrokkenheid komen tot uiting in de reportages waarmee Nienhuis in de jaren zeventig en tachtig furore maakte in de beroemde bijlagen van Vrij Nederland. Als sociaal-geëngageerd fotograaf legde hij maatschappelijke veranderingen in Nederland vast, met vernieuwende reportages over werkloosheid, immigratie en het leven in volksbuurten. In opdracht van het Joods Historisch Museum fotografeerde hij in de jaren tachtig het joodse leven in Nederland.

Op de tentoonstelling was ook een korte film over Bert Nienhuis van documentairemakers Thomas Doebele en Maarten Schmidt te zien die begin 2009 is uitgezonden door de Joodse Omroep. De productie van de film was in handen van René Mendel van Interakt.

Gekleurde beelden. Palestina gefotografeerd door The American Colony Photographers 1898-1931

21 december 2008 tot en met 22 februari 2009

Projectleiders: Peter Buijs en Anton Kras

Grafische en ruimtelijke vormgeving: MV LevievanderMeer

Prachtige, met de hand ingekleurde glasdia's van het Midden-Oosten uit de eerste decennia van de twintigste eeuw stonden centraal in de tentoonstelling *Gekleurde beelden*. De dia's geven niet alleen een boeiend beeld van het Midden-Oosten in die tijd, maar zijn ook een voorbeeld van een bijzondere fotografische techniek. Fotografen van de American Colony, een leefgemeenschap in Jeruzalem op christelijke grondslag, maakten de beelden. De unieke collectie lantaarnplaatjes werd door Arie Speelman aan de Stichting Tarboet geschonken die het op haar beurt in 1990 aan het Joods Historisch Museum schonk. Aanleiding voor de tentoonstelling was de uitgave van het boek *In the Footsteps of Abraham. The Holy Land in Hand-Painted Photographs* van Richard Hardiman en Helen Speelman, een kleindochter van Arie Speelman. In het Prentenkabinet was een keuze van circa honderd foto's uit de bijzondere verzameling te zien en nooit

eerder getoond filmmateriaal van de viering van de *4th of July* bij de American Colony in 1918. De foto's tonen Jeruzalem, het leven op het land, stads- en dorpsgezichten en de verschillende bevolkingsgroepen van het gebied. Ze geven letterlijk en figuurlijk een gekleurd beeld van het Palestina tussen 1898 en 1931.

Tentoonstellingen Academie van Bouwkunst

11 juli tot en met 24 augustus 2008

Springlevend. Foto's ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan van Cefina

Projectleider: Bernadette van Woerkom

Salaam Aleikum Sjalom

Fotoproject van de joodse basisschool Rosj Pina en de islamitische basisschool El Kadisia in Amsterdam, 2007

Projectleider: Petra Katzenstein

Verbouwing Joods Historisch Museum 2004-2007. Foto's van Jan Theun van Rees

Projectleider: Bernadette van Woerkom

Tentoonstelling *Gekleurde beelden*. Foto: Peter Lange

Verkorte jaarrekening

Balans per 31 december

ACTIVA	2008	2007
	€	€
VASTE ACTIVA		
Materiële vaste activa	2.484.130	2.991.871
VLOTTENDE ACTIVA		
Voorraden en onderhanden activiteiten	211.405	110.181
Vorderingen		
Debiteuren	24.439	48.501
Op gelieerde rechtspersonen	523.556	616.055
Overige vorderingen	318.533	199.183
Overlopende activa	530.017	219.365
Totaal vorderingen	1.396.545	1.083.104
Liquide middelen	136.948	366.163
TOTAAL ACTIVA	4.229.028	4.551.319

Balans per 31 december

PASSIVA	2008	2007
	€	€
Eigen vermogen		
Besteedbaar vermogen	- 75.519	- 78.327
Bestemmingsfonds ocw	613.412	682.891
Overige reserves	29.256	30.130
Totaal eigen vermogen	567.149	634.694
Voorzieningen		
Pensioenen	122.823	167.000
Langlopende schulden		
Investeringsubsidie	2.431.755	2.925.241
Kortlopende schulden		
Crediteuren	434.963	346.375
Belastingen en premies sociale verzekeringen	129.859	71.213
Overige schulden	338.739	211.712
Overlopende passiva	203.740	195.084
Totaal kortlopende schulden	1.107.301	824.384
TOTAAL PASSIVA	4.229.028	4.551.319

Staat van baten en lasten

	2008	2007
	€	€
BATEN		
Opbrengsten		
Directe opbrengsten	431.002	502.998
Indirecte opbrengsten	25.528	14.265
	<hr/>	<hr/>
Totaal opbrengsten	456.530	517.263
Bijdragen		
Subsidie ocw	2.283.090	2.209.462
Subsidie gemeente	193.390	-
Overige subsidies en bijdragen	1.999.747	1.685.362
	<hr/>	<hr/>
Totaal bijdragen	4.476.227	3.894.824
	<hr/>	<hr/>
Som der baten	4.932.757	4.412.087

Staat van baten en lasten

	2008	2007
	€	€
LASTEN		
Salariskosten	2.536.757	2.381.094
Afschrijvingen	519.742	564.324
Huur	45.400	45.400
Overige lasten	1.908.984	1.658.097
	<hr/>	<hr/>
Som der lasten	5.010.883	4.648.915
Rentebaten/-lasten	11.454	12.866
	<hr/>	<hr/>
Exploitatieresultaat	- 66.672	- 223.962
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>
Het resultaat is als volgt bestemd:		
Mutatie algemene reserve	2.807	30.111
Mutatie bestemmingsfonds ocw	- 69.479	- 254.073
	<hr/>	<hr/>
Exploitatiesaldo	- 66.672	- 223.962
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

Het exploitatiesaldo is ten opzichte van 2007 toegenomen met € 157.290

Nadere analyse:

	€	€
Meer		
- ontvangen subsidies en bijdragen	581.403	
	<hr/>	
Minder		
- opbrengsten	60.733	
- rente	1.412	
	<hr/>	
	62.145	
Per saldo hogere baten		519.258
Hogere		
- salariskosten	155.663	
- overige lasten	250.887	
	<hr/>	
Hogere lasten	406.550	
Lagere		
- afschrijvingen	44.582	
Per saldo hogere lasten		361.968
		<hr/>
Per saldo lager exploitatiesaldo		157.290

Accountantsverklaring

Opdracht

Wij hebben gecontroleerd of de in dit jaarverslag opgenomen verkorte jaarrekening van de Stichting Joods Historisch Museum te Amsterdam over 2008 op de juiste wijze is ontleend aan de door ons gecontroleerde jaarrekening 2008 van de Stichting Joods Historisch Museum. Bij die jaarrekening hebben wij op 23 april 2009 een goedkeurende accountantsverklaring verstrekt. Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opstellen van de verkorte jaarrekening in overeenstemming met de grondslagen zoals gehanteerd in de jaarrekening 2008. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de verkorte jaarrekening te verstrekken.

Werkzaamheden

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig dienen wij onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de verkorte jaarrekening op de juiste wijze is ontleend aan de jaarrekening. Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel is de verkorte jaarrekening 2008 in alle van materieel belang zijnde aspecten op de juiste wijze ontleend aan de jaarrekening.

Toelichting

Wij vestigen er de aandacht op dat voor het inzicht dat vereist is voor een verantwoorde oordeelsvorming omtrent de financiële positie en de resultaten van de stichting en voor een toereikend inzicht in de reikwijdte van onze controle de verkorte jaarrekening dient te worden gelezen in samenhang met de volledige jaarrekening, waaraan deze is ontleend, alsmede met de door ons daarbij op 23 april 2009 verstrekte goedkeurende accountantsverklaring. Deze toelichting doet geen afbreuk aan ons oordeel.

Amsterdam, 23 april 2009

MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Drs. R.P. Krouwer RA

Marketing en Communicatie

In 2008 bezochten circa 115.000 mensen het Joods Historisch Museum en het JHM Kindermuseum. Samen met de ruim 35.000 bezoekers van de Hollandsche Schouwburg leverde dit een totaal publiek van iets meer dan 150.000 bezoekers op. Ook de media wisten in 2008 wederom de weg naar het museum goed te vinden en ruimden veel en vaak plaats in voor onze exposities en evenementen.

Het jaar begon goed met het vervolg van de succesvolle tentoonstelling *Moderne meesterwerken uit Moskou. Joodse kunstenaars 1910-1940*. Over deze tentoonstelling, die nog tot en met 10 februari 2008 te zien was, waren de media eensgezind lovend in hun oordeel. Het dagblad De Pers schreef in oktober 2007: 'Onverwacht moois in het Joods Historisch Museum', GPD had het een maand later over een: 'Overweldigende verscheidenheid' en het NIW schreef: 'Het is een expositie geworden die je niet mag missen' (26 oktober 2007).

In maart 2008 opende in de Nieuwe Synagoge de expositie *Superhelden en sjlemielen. Joodse herinnering in de stripkunst*, terwijl in het Prentenkabinet *Kurt Lubinski, fotograaf in exil* van start ging. Beide tentoonstellingen wisten veel publiek en veel persaandacht in binnen- en buitenland te genereren. Zo schreef Het Parool: 'De tentoonstelling *Superhelden en sjlemielen* is een rijke expositie, die meer verhalen vertelt dan menig bezoeker kan bevatten' (8 maart 2008).

Ook over de Lubinski tentoonstelling was de pers enthousiast. Het Financieele Dagblad schreef: 'De verrassend moderne reisfotografie van Kurt Lubinski' (12 maart 2008) en volgens NS reizigers gaf 'Het Joods Historisch Museum (...) Kurt Lubinski zijn plek in de geschiedenis van de Nederlandse fotografie terug met deze tentoonstelling'.

In de zomer stonden wederom twee tentoonstellingen centraal in het museum: *Art of the State. Hedendaagse fotografie en videokunst uit Israël* in de Nieuwe Synagoge en *Hendrik Werkman: De Blauwe Schuit* in het Prentenkabinet.

Met name *Art of the State* wist veel reacties en discussie los te maken, zowel in de pers als onder de bezoekers. Het Parool kopte met de aanbeveling: 'De meest indringende, zo niet de beste tentoonstelling van het moment in Amsterdam is te zien in het Joods Historisch Museum' (5 augustus 2008), maar schreef tegelijkertijd: 'Het is een kritische blik van binnenuit geworden, omdat de kunstenaars de sociale realiteit van het land als onderwerp van hun oeuvre nemen'. Het Haarlems Dagblad vatte op 9 september 2008 *Art of the State* samen met: 'Fotografen en videokunstenaars tonen complexiteit van Israël'.

Het jaar sloot op grootse wijze af met de tentoonstellingen *Foto: Bert Nienhuis. Overzichtstentoonstelling* in de Nieuwe Synagoge en *Gekleurde beelden. Palestina gefotografeerd door The American Colony Photographers* in het Prentenkabinet. De opening trok een recordaantal bezoekers en de exposities bleken een enorm succes bij het publiek.

Bert Nienhuis bleek als fotograaf bij menig journalist een gevoelige snaar te raken. De Telegraaf kopte: 'Door de lens van een mens-mens' en schreef: 'Het Joods Historisch Museum heeft gedaan wat al eerder had moeten gebeuren: de eerste overzichtstentoonstelling van het werk van Bert Nienhuis' (19 december 2008). Het Parool was die dag zo mogelijk nog enthousiaster en schreef: 'Bert Nienhuis schrijft geschiedenis'. De Volkskrant constateerde met een knipoog: 'Je zou je als bekende Nederlander zorgen moeten gaan maken als je niet door Bert Nienhuis bent geportretteerd' (8 januari 2009).

Ook dit jaar organiseerde het museum weer talloze grote en kleine evenementen, al dan niet gekoppeld aan één van de tentoonstellingen. Niet alleen voor volwassenen, maar ook voor kinderen. Zo konden kinderen samen met beeldend kunstenaar Eli Content een loofhut beschilderen die tijdens Soekot in het museum was te zien. Met veel trots werd het boek *Mijn Huis, Jouw Huis* gepresenteerd: een kinderboek in vier talen dat het Joods Historisch Museum in eigen beheer uitgeeft.

Het JHM was ook in 2008 weer verheugd over de samenwerking met de Vrije Academie voor Kunsthistorisch Onderwijs. Zij verzorgden niet alleen diverse cursussen in het museum, maar organiseerden ook verschillende museumrondleidingen en buurtwandelingen rondom het thema 'Joods Amsterdam'.

De Museumnacht op zaterdag 1 november stond dit jaar in het teken van de tentoonstelling *Art of the State* en bood een gevarieerd programma met activiteiten en workshops in het Kindermuseum, vertoning van Israëlische korte films, een muziekperformance onder de titel *Prelude & Fugue for saxophone and shadow*, een performance van Gil & Moti, optredens van zangeres Noam Vazana en muziek van de Israëlische DJ Jonathan Cohen. De Museumnacht in het JHM werd bezocht door ruim 2500 belangstellenden, voornamelijk jongeren.

Marketing neemt in de museumsector een steeds belangrijkere plaats in. Ook het Joods Historisch Museum is zich daarvan bewust en voert daarom al sinds enige jaren een strategisch marketingbeleid. In 2008 is dit beleid verscherpt en geïntensiveerd.

Samen met het communicatiebureau Winkelman en van Hessen is een begin gemaakt met het strategisch marketingplan voor de jaren 2009-2012, waarin niet alleen voor het JHM, maar ook voor het JHM Kindermuseum, de Hollandsche Schouwburg en de Portugese Synagoge – vanaf 1 januari 2009 ook onder beheer van het JHM – nieuwe marketingdoelstellingen worden geformuleerd. Een goed marketingbeleid is vanzelfsprekend gebaat bij een degelijke inhoudelijke onderbouwing. Om die reden heeft het JHM in 2008 het aantal publieksonderzoeken onder zowel Nederlandse als buitenlandse bezoekers, in het museum, online en op locatie,

verhoogd. Ook heeft het 'mystery guest-bezoeken' laten afleggen aan het JHM, het JHM Kindermuseum, de Hollandsche Schouwburg en de Portugese Synagoge. De resultaten van al deze onderzoeken fungeren als nulmeting voor de vervolgonderzoeken die in de komende jaren zullen plaatsvinden.

Het Joods Historisch Museum is zich ervan bewust dat het vanuit strategisch oogpunt moet samenwerken met andere partijen in de buurt om zodoende de nationale en internationale bezoeker beter te kunnen bedienen. Het museum is dan ook met onder andere Artis, het Scheepvaartmuseum, het Tropenmuseum en NEMO verenigd in het samenwerkingsverband Plantage aan het Water, dat het rijke aanbod aan musea, parken, horeca en winkels in het gebied rond het JHM bij een breed publiek onder de aandacht brengt.

Het project Groot Waterloo District promoot de culturele instellingen rond het Waterlooplein en het Mr. Visserplein zoals het JHM, het Muziektheater, het Rembrandthuis, Gassan Diamonds, Hermitage Amsterdam en de Hortus Botanicus. Groot Waterloo District is in 2008 van start gegaan. Plantage aan het Water heeft dit jaar bewezen een breed en nieuw publiek aan zich te kunnen binden.

In 2008 is de Museum Plus Bus gaan rijden: een gezamenlijk initiatief van het Rijksmuseum, Hermitage Amsterdam, Van Gogh Museum, Cobra Museum, Mauritshuis, Kröller-Müller Museum en het JHM om groepen senioren uit verzorgingshuizen of met thuiszorg naar het museum te brengen. De Museum Plus Bus bleek een schot in de roos en bezorgde in 2008 ruim 10.000 senioren een dag vol kunst en cultuur. Dankzij financiële steun van de BankGiro Loterij zal de Museum Plus Bus ook in de komende jaren blijven rijden.

De naam van de afdeling Communicatie is dit jaar veranderd in Marketing en Communicatie. Hiermee wordt zowel intern als extern het belang van marketing voor het museum benadrukt. Ook waren er belangrijke personeelwisselingen. Na vele jaren bij het JHM te hebben gewerkt namen zowel hoofd van de afdeling Daniël Bouw, als coördinator evenementen Ilja van Nes, afscheid van het museum.

Museumcollectie

Aanwinsten in 2008

Schenkeningen

- Dhr. en mw. B. Andriess: verzameling van twaalf antieke tinnen voorwerpen die tijdens de Tweede Wereldoorlog in huis verstopt waren
- Anonieme schenking: kartonnen doosje met dertig papieren druppelvangers, bedrukt met mopjes van Max Tailleur (1909-1990)
- Dhr. W. Bargboer: twee papieren tabakszakken en een emailen deurbordje van de voormalige tabaksfabriek Spanjer
- Dhr. A.A. Bonsaksen, Vaasje met bloemdecor tegen zwart fond met opschrift: *A.L. Leeuwin Bedden en Meubelen*
- Dhr. D. en mw. S. Brilleslijper: zwarte suède keppel
- Mw. L. Bult-Vreugde: houtskooltekening van visser door Jozef Israëls (1824-1911) en drie tekeningen door Felix Isidor Hess (1878-1943)
- Mw. Julie-Marthe Cohen, affiche voor week van de joodse wetenschap, juni 2008
- Dhr. E. Content: wit tafelkleed voor de soeka beschilderd met rode bloemen, takken en letters
- Dhr. S. Davids: drie pastelporretten van Bram Bleekrode, Mozes Bleekrode ('Rooie Moos') en Marietje Blom door Meijer Bleekrode (1896-1943) en een houtskoolportret van Bram Bleekrode door Baruch Lopes de Leao Laguna (1864-1943)
- Dhr. L. Delfgaauw: collectie padvindingsattributen van de joodse padvinderij T.O.P. Afkomstig uit nalatenschap van dhr. Aron Spijjer en mevr. Betsy Spijjer-Nieweg
- Doelenzaal Theater: twee affiches theatervoorstelling *Nesjomme*
- Mw. I. Faber: bonbonblikje van banketbakkerij Noach en plastic draagtas wizo
- Gebr. W.J., A.B. en L.J.A. Gomperts: twee olieverfschilderijen door Constantijn Netscher (1668-1723) met portretten van de kinderen Suasso
- Dhr. H. Greter: antisemitisch pamflet uit de Tweede Wereldoorlog
- Dhr. J. van Griethuysen: schoenlepel van de firma E. Bronkhorst, mosterdpotje van de firma Lion, asbak van de firma Jac. Duits en een stempel van de drukkerij A. de Vries

- Mw. S. Grünfeld: set van zes ansichtkaarten naar krijttekeningen van Amsterdamse stadsgezichten door Martin Monnickendam (1874-1943)
- Dhr. H. en mw. A. de Hamer: potloodtekening vrouwspportret door Max van Dam (1910-1943)
- Via JHM: ontwerp en exemplaar nieuwjaarswens 2008 ontworpen door Eli Content (1943), diverse tentoonstellingsaffiches JHM ontworpen door MV LevievanderMeer en enkele facsimile's van een zeventiende-eeuwse prent en gebedenboekje
- Mw. V. Kahana: cassette met 4 tekstbladen en 21 foto's, met als rode draad het leven van de familie van fotografe Vardi Kahana (1959)
- Dhr. W.S. Kattenburg: tekening door Gerard Johan Staller (1880-1956) van twee Portugees-joodse mannen met onder hun arm een tallietas
- Mw. M.C. Kleiterp-van Raalte: beeldhouwwerk *Verzoendeksel* en kunstenaarsboek door Ida Kleiterp
- Dhr. P. Kooijmans: schilderij van vaas met herfstbloemen door Salomon Garf (1879-1943)
- Dhr. R. Levie: wandtegel met een afbeelding Portugees Israëlitische Synagoge, oorlogsherinneringskruis, speldje Haboniem en affiche tentoonstelling Charlotte Salomon

Judengasse in Amsterdam, Max Liebermann, 1908.
Collectie Joods Historisch Museum

- Dhr. R. Ludwig en mw. A.P. Ludwig-Heemstra: getekend portret van Sophia Aronson (1908-1945), gemaakt in 1937 door Harald Preilipper
- Mw. N. Mayer-Hirsch: twaalf handpoppen met toebehoren voor Poerim, gemaakt door Leni Norden (1915-1972)
- Mw. R. von Meijenfeldt: zilveren kidoesjbeker en servetring uit voormalig bezit van J.M. Vega
- Dhr. R. Metz: ex libris van Joseph David Wijnkoop (1842-1910) door Felix Isidor Hess (1878-1943)
- Museum Plus Bus: miniatuur touringcar met opschrift en logo van de Museum Plus Bus
- Museum Henriette Polak: tentoonstellingsaffiche 'Leo Schatz, recent werk'
- Voetbalvereniging 'De Ooievaars': vier vaantjes en een medaille
- Dhr. H.P. van Oosterom: affiche uit 1893 met aankondiging van een optreden van Sarah Bernhardt (1844-1923) in Rome
- Mw. drs. L.J.M. van Pelt-Otten: houtskooltekening, vrouwelijk rugnaakt door Max van Dam (1910-1943)
- Dhr. H. Philips: ets, portret oude rabbijn door Herman Struck (1876-1944)
- Dhr. Ralph Prins (1926): getekend portret van zijn vader dr. Izak Prins
- Mw. E. van Ravesteijn: aquarel van stillevens met vijzel en gemberpot door Leonard Jehuda Pinkhof (1898-1943)
- Dhr. H. Ree, kartonnen doosje Metz & Co
- Dhr. J. Th. van Rees: zes foto's van de Obbene Sjoel tijdens de verbouwing 2003-2006
- Dhr. I. Rezak: bronzen penning t.g.v. 350 jaar joods leven in Amerika door Dana Krinsky (1969)
- Dhr. J. B. Sanders: zilveren herinneringsschaal dr. Heiman Sanders
- Dhr. F.H.G. Schuurmans: zilveren kidoesjbeker, gevonden in klooster te Goirle
- Mw. E. Seeboldt: smeedijzeren chanoekia uit nalatenschap familie Schaufel
- Dhr. M. Sluysjer: vier epauletten en twee getekende portretten van Meyer Sluysjer (1901-1973)
- Dhr. J. Staal: gouden jubileumzakhorloge uit voormalig bezit van Simon Abraham Furth
- Dhr. G.W. Stumpe: ochtendjas, bord, nieuwjaarswens en glas-inloodraam van de voormalige Haarlemsche Pyamafabriek Nobelt

- De Theatercompagnie: twee affiches voorstelling *De Koopman van Venetië*
- Dhr. J. van Velzen: reclamegrammofoonplaat van de firma M. Stibbe & Co. En doosje van magazijn De Bijenkorf
- Netty Wenderich: affiche uit 1988 voor tentoonstelling werk Charlotte Salomon in Udine
- Mw. Y. Yuda: collectebus Joods Nationaal Fonds
- Dhr. F.C. Zuidema: pentekening van boom en aquarel van gezicht op Naarden door Rosa Catharina (Ro) Mogendorff (1907-1969) uit de nalatenschap van Sally Lohr (1905-1950)

Aankopen met steun van de Stichting Vrienden van het JHM

- 78 aquarellen, tekeningen en ontwerpen door Werner Löwenhardt (1919-2006), een jodenster, ijzeren kruis, zes armbanden, een tekening door Leo Kok (1923-1945), S. Binang en een tekening door Sal Meijer (1877-1965)
- Dertig recente pentekeningen door Leo Schatz (1918)
- Album met foto's met m.b.t. de opera Charley en Theater des Ambassadeurs te Scheveningen in 1920
- Lithografie, *Gooise visser* door Johan Henri Gustaaf (Johan) Cohen Gosschalk (1873-1912)
- Twee lithografieën; spotprent Aletta Jacobs en Suze Groeneweg en spotprent P.W.A. Cort van der Linden en Aletta Jacobs door Pieter (Piet) van der Hem (1885-1961)
- Inkttekening *Déportation* door Bertha Helena Henriëtte (Berthe) Meurs-Ederheim (1906-1993)
- Stripverhaal *Saving Superman*, getekend door Ram Katzir (1969)
- Prent met gedicht uit 1789: *Voorval tusschen een Jood en een Keeshond*
- 61 etsen met 9 bijbehorende etsplaten, 8 voorstudies en 3 aquarellen door Moses (Moos) Cohen (1901-1942)
- Houtsnede *Hoe lang nog?* voor het Noodfonds van Duitse vluchtelingen door Fré Cohen (1903-1943)
- Fotoportret van Jozef Israëls (1824-1911) door atelier Eduard Ade en twee fotoportretten van Jozef Israëls in het Haagsche Bos door atelier Becker & Maass
- Twee tinnen pesachborden met Hebreeuwse inscripties
- Affiche uit 1919 van het Nederlandsch Comité ten bate van de Slachtoffers der Pogroms in Oost-Europa, ontwerp Dirk Hart (1898-1986)

- Kwartetspel uit de vijftiger jaren van de C.P.-fabrieken N.V. te Groningen, voorheen N.V.C. Polak Gzn.
- zestien foto's uit de jaren negentig van kinderen op de basisschool van het Cheider door Ya'ir Aa (1963)

Aankoop met steun van de BankGiro Loterij:

- Schilderij *Muurbloempje* door Benjamin Liepman Prins (1860-1934)

Aankoop met steun van de Mondriaan Stichting, Stichting vsb Fonds, BankGiro Loterij, Will & Rita Jaeger Fonds, Stichting Iton, Salomon Stichting, LaSalle Bank, Chicago, H. Philips, R.M. Weisz, Max Abram, Stichting Vrienden van het joods Historisch Museum

- Schilderij *Judengasse in Amsterdam* door Max Liebermann (1847-1935)

Aankoop met steun van de Stichting Levi Lassen, Johanna Rebecca Wolff Fonds en Stichting Vrienden van het JHM:

- Tegeltafel, beschilderd met gezicht op Ark in de synagoge in de Haagse Wagenstraat door Leonardus August Breetvelt (1864-1923)

Aankoop met steun van de Mondriaan Stichting, Stichting vsb Fonds, Vereniging Rembrandt, Stichting SNS REAAL Fonds, BankGiro Loterij, nalatenschap H. Strauss-Ricardo, Kunsthandel Salomon Stodel, The Bobins Foundation, The Crown Family, Tom Meyer:

- Schilderij *Gezicht op de Portugese- en Hoogduitse Grote Synagoge* door Gerrit Adriaensz. Berckheyde (1638-1698)

Langdurige bruiklenen van derden

- Bibliotheca Rosenthaliana: vijf boeken uit de zeventiende- en begin achttiende eeuw
- Dhr. R. Geurtsen: miniatuurhuiskamer naar het Amsterdamse Pinto-huis
- Stichting Museum het Valkhof: vijf zeventiende-eeuwse loden amuletten

Legaten

- Mw. G.C. Ditmar-Vree: schilderij *Portret Joods meisje in zwart* door Isaac Israëls (1865-1934) afkomstig uit de verzameling Willem Pieter Adriaan Ditmar
- Mw. A.H.C. Hemels-Wessels: vier etsen door Salomon (Sal) Meijer (1877-1965)
- Mw. G. Kollum-Ronner: drie etsen en een schilderij door Salomon (Sal) Meijer (1877-1965), een schilderij door David Blanes (1896-1967) en drie

tekeningen en een ets door Daniël Kollem (1917-1943)

- Prof. dr. Isaac Lipschits: aquarel door Eduard Frankfort (1864-1920) van rabbijn met talliet en gebedsriemen

Collectiemobiliteit

Kortlopende bruiklenen aan derden (tentoonstellingen buitenshuis)

- Schilderij *Stilleven met schelpen* door Frits Verduin (1923-1945) en een doosje in Herinneringscentrum Westerbork voor de tentoonstelling *Apeldoornsche Bosch* van 31 mei tot 30 december
- Een herinneringsbord, een chanoekia en drie prenten in het Amsterdams Historisch Museum voor de tentoonstelling *Amsterdam en de Oranjes* van 11 februari tot 1 augustus
- Vijf portretten van Baruch d'Espinoza (Spinoza) (1632-1677); twee etsen, twee lithografieën, en een lijncliché in de Bibliotheca Philosophica Hermetica voor de tentoonstelling *Spinoza als gids voor de vrije wereld* van 30 juni tot 1 oktober

- Een houten reliëf door Lambertus Zijl (1866-1947) met portret van Spinoza in de Openbare Bibliotheek Amsterdam voor de tentoonstelling *Spinoza* van 9 september tot 30 oktober
- Schilderij *De Joodse Bruiloft* door Jozef Israëls (1824-1911) in het Gemeentemuseum Den Haag voor de tentoonstelling *Jozef en Isaac Israëls* van 20 september tot 8 februari 2009
- Schilderij *De laatste Chanoeka* door Meijer (Max) Bueno de Mesquita (1913-2001) en vier prenten door Marc Chagall (1887-1985) in Museum het Catharijneconvent voor de tentoonstelling *Allemaal Engelen* van 28 september tot 25 januari 2009
- Twee etsen door Romeijn de Hooghe (1645-1708) in de uva bijzondere collecties voor de tentoonstelling *Romeijn de Hooghe* van 1 december tot 1 april 2009
- Schilderij *Kousenstoppende vrouw* door Else Berg (1877-1942) in het museum Kranenburgh Bergen (NH) voor de tentoonstelling *Vrouwenaanbod, vrouwen aan bod* van 16 december 2008 tot 15 april 2009
- Schilderij *Interieur van de Portugese Synagoge* door Emanuel de Witte (1617-1692) voor tentoonstelling in Sjanghai van 4 oktober 2007 tot februari 2008
- Fototentoonstelling in de synagoge van Enschede met ca. veertig foto's van Frederic Brenner november 2007 tot 8 januari 2008
- Fototentoonstelling *Jewish Identity in Contemporary Architecture* in het Museo della comunità Ebraica in Triëst, Italië met ca. 75 foto's, van 1 mei tot 1 december.
- Twee Kronen, twee schalen en een chanoekia aan eigenaar Portugese Gemeente voor gebruik tijdens joodse feestdagen
- Een chanoekia aan eigenaar NHHS Amsterdam voor gebruik tijdens joodse feestdagen
- Een chanoekia aan eigenaar NIK voor gebruik tijdens Chanoeka
- Een kistje met oproepplaatjes voor eenmalig synagogaal gebruik
- bij eigenaar Stichting De Stedendriehoek ter gelegenheid van een speciale dienst

Totaal ca. 145 inventarisnummers

Langdurige bruiklenen aan derden

- 21 synagogale en ceremoniële objecten voor langdurige presentatie in de synagoge van Elburg.
- Huwelijkscontract in bruikleen aan schenker

Boekpresentatie *Mijn Huis, Jouw Huis*, 19 oktober 2008. Foto: Chris van Houts

Educatie

De afdeling Educatie heeft in 2008 een begin gemaakt met het ontwikkelen van een nieuwe methodiek, gebaseerd op het Arenamodel van prof. I.B.H. Abram, om het museum in de toekomst nog gericht in te kunnen zetten als een ontmoetingsplaats. Hierbij kunnen het gebouw en de collectie een rol spelen als het gaat om beeldvorming over joodse cultuur in relatie tot de bezoeker zelf (joods of niet-joods).

Zowel op logistiek als inhoudelijk niveau is het aanbod aan rond- en inleidingen, ateliers en educatieve evenementen in het Joods Historisch Museum, in het Kindermuseum, de Hollandsche Schouwburg en de Portugese Synagoge enorm. Activiteiten bij de wisseltentoonstellingen in het Kindermuseum zijn daarvan een bijzonder, nieuw onderdeel.

2008 was voor de afdeling Educatie een bijzonder geslaagd jaar met opmerkelijke gebeurtenissen. Zo werd in oktober het boek *Mijn Huis, Jouw Huis* uitgegeven in samenwerking met stichting Illustre bv, die het werk van Fiep Westendorp beheert. Gedichten en verhalen van Annie M.G. Schmidt, Han G. Hoekstra en Bibi Dumon Tak zijn in het Engels, Hebreeuws en Arabisch vertaald en het boek verbindt culturen en generaties met elkaar. En dan is er sinds half december een eigen website voor het Kindermuseum: www.jhmkindermuseum.nl. De ontwikkeling ervan werd gerealiseerd in samenwerking met IJsfontein. Voor de website zijn dertien korte films geproduceerd in samenwerking met regisseur Frans Weisz en Quintus Films.

In het atelier van het kindermuseum zijn workshops/ateliers gegeven (zie Evenementen) die met groot enthousiasme worden bijgewoond. Het werken met kunstenaars en mooie materialen is voor de kinderen een feest.

Het KM leent zich ook goed voor verjaardagspartijtjes. Er is een concept ontwikkeld waarmee een nieuwe markt kan worden aangesproken.

Op de tentoonstellingen werkten vele bezoekers met werkbladen die het tentoonstellingsbezoek ondersteunen. Nieuwe, op maat gesneden werkvellen, zijn in voorbereiding. Er is dagelijks zorg

voor de inrichting, de audiovisuele middelen en objecten en de activiteiten.

In de vaste tentoonstelling is een miniatuurhuiskamer opgesteld die geïnspireerd is op de woning van de Amsterdamse koopmansfamilie De Pinto. Het werk, nu in bruikleen van het JHM, is gemaakt door de heer R. Geurtsen.

Andere activiteiten

- Stadhuis op Stelten en Uitmarkt Junior
- Amsterdam Wereld Boekenstad
- Kunstschooltag

De afdeling Educatie leverde verder bijdragen aan:

- Week van de geschiedenis
- Dag van de Cultuureducatie
- Dag van het jodendom

De Katholieke Kerk in Nederland organiseerde deze dag voor het eerst op 17 januari. Ter gelegenheid hiervan bracht de Bisschoppenconferentie een bezoek aan het Joods Historisch Museum en aan de Portugese Synagoge in Amsterdam. Op beide plekken gingen de bisschoppen in gesprek met vertegenwoordigers van de Joodse gemeenschap in Nederland.

Rondleiders

De rondleiders van het JHM zijn in staat veel verschillende programma's te begeleiden. Aan de ongeveer 25 rondleiders zijn dan ook diverse trainingen gegeven.

Verskillende visies op het gebied van museumeducatie werden in de praktijk getoetst in samenwerking met Leontien Meijer van de Reinwardt Academie in Amsterdam. Tevens wordt, door individuele coaching, de kwaliteit van de rondleidingen en uitvoering van educatieve programma's voortdurend verbeterd.

Publiekscontacten

De afdeling Publiekscontacten is begonnen meer nadruk op sales te leggen. Het Auditorium en het Museumcafé is regelmatig geboekt voor (verjaardags)vieringen op grote schaal vanaf 30 personen, veelal in combinatie met rondleidingen. Het aantal groepen is toegenomen van 1547 in 2007 naar 1693 in 2008.

Daardoor is het huidige reserveringssysteem niet meer toereikend en zijn er voorbereidingen getroffen om in 2009 een beter systeem te implementeren.

Communicatie

Om alle activiteiten van de afdeling Educatie goed voor het voetlicht te brengen wordt gebruik gemaakt van de JHM websites, een digitale nieuwsbrief, postercampagnes, de museumkrant, advertenties, externe websites en relevante gidsen. Er is veel tijd besteed aan het ontvangen van stadsdeelbesturen van Amsterdam en cultuurcoördinatoren om de bekendheid van het JHM te vergroten.

De positie van het hoofd Educatie wordt voor de komende drie jaar gefinancierd door de stichting Will en Rita Jaeger.

Boekpresentatie *Mijn Huis, Jouw Huis*, 19 oktober 2008. Foto: Chris van Houts

Mediatheek

Mediatheekbezoek en -gebruik

De mediatheek werd in 2008 bezocht door 1340 personen, een kleine afname ten opzichte van 2007. Het aantal behandelde informatieverzoeken dat ons per e-mail bereikte nam daarentegen toe tot 1680. Daarnaast werden nog zo'n 600 telefonische en schriftelijke vragen behandeld.

Personeel

Jelka Kröger, die met haar schat aan kennis en ervaring jarenlang de mediatheek ondersteunde en het inlichtingenwerk voor haar rekening nam, heeft wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd afscheid genomen van de mediatheek. Als projectleider van de tentoonstelling over Meijer de Haan in 2009 blijft zij echter aan het museum verbonden.

In Ariane Zwiers, semitoloog en specialist Jiddisj, hebben wij een opvolger gevonden.

Anat Harel werkte vanaf augustus aan het project 'Koppeling JHM-collecties aan Digitaal Monument'. Sinds december 2008 werkt ook Maarten-Jan Vos aan dit project mee.

In oktober is Denise Citroen als projectmedewerker voor het project 'Tweeduizend getuigen vertellen' in dienst getreden.

Koppeling JHM-collecties aan Digitaal Monument

Dankzij een subsidie van de Stichting Collectieve Maror-gelden Nederland, hebben wij een project gestart waarbij de JHM-collecties (foto's, brieven, dagboeken, film, historische voorwerpen, kunstvoorwerpen) onderzocht worden op direct verband met personen op het Digitaal Monument Joodse Gemeenschap Nederland. In 2009 zal dit resulteren in directe links op beide websites.

Toegankelijkheid van het NIW-fotoarchief

Het fotoarchief van het Nieuw Israelietisch Weekblad wordt door het NIW ontsloten in samenwerking met het JHM. Dit meerjarig project wordt door de Stichting Collectieve Maror-gelden gefinancierd. In 2008 zijn 16.000 foto's toegevoegd. Het publiek kan nu een database met 40.000 foto's raadplegen.

Hebreeuws in beschrijvingen

De overstap naar een nieuwe versie van databasesoftware Adlib (versie 6.5) stelt ons in staat Hebreeuws op te nemen in objectbeschrijvingen. In 2008 gebeurde dat al op projectbasis. In 2009 zal dit ook in de museumcollectie toegepast worden.

Beeldbank WO2

In april 2008 is de Nationale Beeldbank wo2 (www.beeldbankwo2.nl) gelanceerd, een samenwerkingsproject tussen veertien oorlogs- en verzetsinstellingen, die gemeenschappelijk hun foto's uit de Tweede Wereldoorlog toegankelijk hebben gemaakt. Het JHM maakt hier ook deel van uit. Via deze beeldbank kunnen foto's uit alle collecties besteld worden.

Tweeduizend Getuigen Vertellen

Onder deze titel is het museum, met een overheidssubsidie uit de subsidieregeling Erfgoed van de Oorlog van het ministerie van vws gestart met de ontsluiting van tweeduizend Nederlandse interviews die in de periode 1995-1997 zijn gemaakt in het kader van het door Steven Spielberg geïnitieerde project 'Survivors of the Shoah'. Gedurende het jaar 2009 zullen de tweeduizend interviews door enkele tientallen freelance medewerkers thuis bekeken en beschreven worden met speciaal daarvoor ontwikkelde software.

Abraham Mossel en de Wereldwandelaars

Anniek Muller, stagiaire van de Reinwardt Akademie, heeft het scannen en beschrijven van tekeningen, brieven, foto's en dagboeken uit de collectie 'Wereldwandelaars' ter hand genomen. De voetreis die Abraham Mossel met drie vrienden in 1910 ondernam voerde hen door Europa, Egypte en Syrië en eindigde in 1914 in Palestina. Deze bijzondere collectie is nu volledig op onze site te zien.

Gekleurde Beelden

Peter Buijs en Anton Kras, medewerkers van de mediatheek hebben de tentoonstelling *Gekleurde Beelden, Palestina gefotografeerd door The American Colony Photographers 1898-1931* (december 2008 - februari 2009) samengesteld uit de collectie van ruim 1.250 ingekleurde glasdi's die de mediatheek in 1990 door schenking verwierf.

Bruiklenen

De mediatheek heeft door het in bruikleen geven van boeken, documenten en/of foto's medewerking verleend aan de volgende tentoonstellingen:

- Amsterdams Historisch Museum, *Amsterdam & de Oranjes* (maart - augustus 2008)
- Herinneringscentrum Westerbork, *Het Apeldoornsche Bosch* (februari - augustus 2008)

Aanwinsten

Literatuur

De boekencollectie werd uitgebreid met 600 titels, waarvan 60% uit schenkingen en ruil bestond, 40% uit aankopen.

Audiovisueel materiaal

De collectie audiovisueel materiaal groeide met 100 dvd-producties en televisie-uitzendingen en 10 radioprogramma's. Daarnaast werden ongeveer 20 recent verschenen cd's met joodse muziek aangekocht, en 15 interviews aan de collectie toegevoegd.

Documenten- en fotocollectie

De documentencollectie is in 2008 met 200 inventarisnummers uitgebreid (ruim 80 schenkingen) en de fotocollectie met 165 inventarisnummers (35 schenkingen). Enkele bijzondere aanwinsten daaruit zijn:

- Een fraai besnijdenisregister uit 1836 van de Leeuwarder besnijder Chaim zoon van Jonathan Drielsma, geschonken door mevrouw Y. Greensite uit Londen. Behalve de gebruikelijke besnijdenishandleiding *Sefer sod hasjeem* van David de Lida bevat het boekje gegevens over zo'n 170 besnijdenissen die Drielsma tussen 1836 en 1856 uitvoerde en die hij in een zeer fraai gekalligrafeerd handschrift opschreef.
- Een archiefje dat betrekking heeft op de bekende journalist en chroniqueur van het joodse leven in vooroorlogs Amsterdam Meyer Sluysen (1901-1973), ons geschonken door zijn zoon Mels Sluysen. Dit omvat onder andere persoonlijke brieven uit de tijd dat Sluysen

Meijer Sluysen (1901-1973) gezeten op een paard bij Circus Sarasani ten behoeve van zijn, onder het pseudoniem Onno Win geschreven, boek *Met de trekpot op avontuur*, ca. 1934. Collectie Joods Historisch Museum

en zijn gezin zich tussen 1940 en 1945 in ballingschap in Londen bevonden, manuscripten en typoscripten van verschillende werken van Sluysen, en een aantal foto's die een beeld geven van zowel Sluysers persoonlijke als van zijn werkende leven.

- Archief met de literaire nalatenschap van Martha Belinfante-Dekker (1900-1989), een schenking van de heer M. Torenvlied uit Heerhugowaard. Het archief beslaat de periode 1932-1980 en omvat onder andere manuscripten van haar gedichten en materiaal dat betrekking heeft op haar werk als zangpedagoge.

- Brieven van Chaja Goldstein (1908-1999) aan haar vriend de kunstenaar Wijnand Grijzen (1906-1995) uit de jaren 1970-1990, een schenking van de heer W.J. van der Molen. De brieven geven zicht op de laatste moeilijke jaren van deze eens zo gevierde danseres en vertolkster van het Jiddisje lied.

- 22 brieven van Clara Asscher-Pinkhoff, die zij schreef vanuit Westerbork aan haar kinderen in onderduik, van april tot december 1943. Deze zijn ons geschonken door mevrouw N. Bezer.

Digitaal Monument voor de Joodse Gemeenschap

In 2008 heeft de website van het Digitaal Monument ruim 103.000 unieke bezoekers gehad. Dat is een flinke groei ten opzichte van de 65.000 bezoekers in 2007. Ook het aantal toegestuurde aanvullingen en correcties was wederom groot. Maandelijks krijgt de redactie 350 á 400 e-mails te verwerken. Uitschieter was de maand mei waarin wij bijna 800 berichten ontvingen. Dat was het gevolg van de documentaire over het leven van les Lipschits, geestelijk vader van het Monument, die de KRO/RKK op 4 mei in het programma *Kruispunt* heeft uitgezonden. Niet lang daarna is Lipschits overleden, wat opnieuw veel reacties opleverde.

De redactie van het Digitaal Monument bestond in 2008 uit Daniël Metz (coördinator) en Serge ter Braake. In het gehele jaar zijn 5048 berichten verwerkt (gemiddeld zo'n 420 per maand). De achterstand is desondanks niet ingelopen en bedraagt nog drieënhalve maand.

De redactie is versterkt met een aantal vrijwilligers. Eva van Sonderen en Marga Pepping hebben zich toegelegd op het redigeren van ruim 2000 biografische teksten die les Lipschits heeft nagelaten. Jeff Overste is bereid gevonden te helpen met de voorbereidingen voor de koppeling van het Digitaal Monument aan de website van het Nationaal Comité 4 en 5 mei. Aan de website van het Digitaal Monument zijn enkele aanpassingen gemaakt, waaronder toevoeging van de FAQ (Frequently Asked Questions) en een thema-artikel 'Zionisme en Hachsjará'.

Andere gebeurtenissen:

Koninklijke onderscheiding voor G.J. Martens voor onder andere zijn grote bijdrage aan het Digitaal Monument, 25 april
Opening van de tentoonstelling *Rondom het schoolplein* in de Dongeschool in Amsterdam, een fotografie- en dichtproject aan de hand van het Digitaal Monument, door leerlingen van groep 7 en 8, gecoördineerd door Ido Abram, 14 mei

Evenementen

Instaprondleidingen

- *De 'joodse' Rembrandt, Hoe joods was Rembrandt?*
- *Highlights JHM*, in het kader van 2008 Jaar van het Religieus Erfgoed
- De geschiedenis van de joden in Nederland van 1600-1900
- De geschiedenis van de joden in Nederland in de 20e eeuw

Wandelingen

- *Langs Stenen herinneringen*
- *Plantage*, een zomerse wandeling door de 19e-eeuwse Plantagebuurt
- Wandeling door de voormalige jodenbuurt
- *Meijer, Menasse, Multatuli en meer*, literaire wandeling
- *Diamanthatel, de geschiedenis van de diamantenhandel in het hart van joods Amsterdam* door rondleiders van het JHM

Kinderevenementen / Ateliers

- *Supermanparty*, Maak je eigen super(wo)man t-shirt
- Loofhut in uitvoering
- *Fieperdepiep Hoera!*
- *Feest bij de Hollanders!*
- Kinderatelier met Ceseli Josephus Jitta
- Stripatelier *De uittocht in je eigen strip* met Ram Katzir; Tekenaar voor (groot-)ouders en (klein-)kinderen
- *Ik herinner me*, tekenatelier voor (groot)ouders en (klein)kinderen
- *Werk in uitvoering*. Ateliers met beeldend kunstenaar Eli Content
- De broodfamilie van Max de Matze
- Kinderatelier met beeldend kunstenaar Ida Kleiterp
- Kinderateliers Werkman
- Shookbook? Je eigen boek
- Kinderateliers Toneel
- *Maak je eigen camera obscura*

Inleidingen op tentoonstellingen

- Moderne Meesterwerken uit Moskou
- Superhelden en Sjemlielen. Joods herinnering in de stripkunst
- Art of the State, Hedendaagse fotografie en videokunst uit Israël
- Hendrik Werkman. De Blauwe Schuit.

Lezingen

- *De mythe van het joodse communisme* door André Gerrits, docent Europese Studies, Universiteit van Amsterdam
- *Ingenieurs van de ziel* door Frank Westerman, schrijver en journalist
- *Stille getuigen, rijzende leeuwen – Russische films tussen tsarisme en communisme* door Frank Kessler, hoogleraar filmgeschiedenis aan de Universiteit Utrecht
- *The Woman in the Mayse-bukh* door Astrid Starck-Adler (Universiteit de Haute Alsace, Mulhouse, Frankrijk) over het Maiseboech
- Aharon Appelfeld in de Grote Synagoge
- *Joods leven na Bergen-Belsen. De terugkeer van Jaap, Liesje en Ischa Meijer in Amsterdam* door Evelien Gans, historica en biograaf
- *Memory Strips – How sequential art reminisces of the Jewish past* door Anne Héléne Hoog, conservator Musée d'art et d'histoire du Judaïsme in Parijs (voertaal Engels)
- *Kurt Lubinski* door Louis Zweers, auteur en gastconservator van de tentoonstelling *Kurt Lubinski, fotograaf in exil*
- *Herinneren, verbeelden en verwerken* door Iki Freud, psychoanalytica
- *Shlepping Memory* door Bernice Eisenstein (voertaal Engels)
- *Middleman of Memory* door Ben Katchor, The Jew of New York, 1992. Lezing i.s.m. het John Adams Institute
- *The Art of Remembering* door Martin Lemelman, stripkunstenaar (voertaal Engels)
- *Childhood in Black and White*, een presentatie door Miriam Katin, stripkunstenaar (voertaal Engels)
- *Emigrantenfotografen in Nederland in de jaren dertig* door Bernadette van Woerkom, hoofd tentoonstellingen JHM
- *Comics & Tragics* door Rutu Modan, stripkunstenaar (voertaal Engels)
- *Makom - dilemmas in place* door Amit Goren, filmmaker en videokunstenaar (voertaal Engels)
- *Art of the State. Hedendaagse Fotografie en Videokunst uit Israël* door Maya Cohen-Mossek, assistent-conservator van de gelijknamige tentoonstelling.
- *Points of View in Contemporary Israeli Cinema* by Yishai Kiczales, Israëli journalist
- *Israëli-Palestinian Art Dialogue: Sliman Mansour and Larry Abramson*
- *Politiek Spelen* door Assaf Cohen, freelance Israëliisch journalist

- *Lied en verdriet van de kosmopoliet* Michaël Zeeman interviewt prof. Abram de Swaan
- *Blue, White and Olive-Green: Soldiers in Israeli Art and Culture* by Noa Roei, PhD candidate at the Amsterdam School of Cultural Analysis, University of Amsterdam

Films

- *Pantserkruiser Potjomkin* (Sergej Eisenstein, 1925, 71 min., 1925)
- Documentaire *How to: Be or not to Be* (2007, Erga Netz, Abrahami-Netz TV Productions, Joodse Omroep, 80 min.)
- *Entuziazm (Simfonija Donbassa)* van Dziga Vertov (1930, 65 min.)
- Filmmarathon: *Fleischer Superman Cartoons* (vs, 1988, Max and Dave Fleischer), *Comic Book Confidential* (vs, 1989, Ron Mann, 85 min.), *R.A.M. Graphic Novel* (NL, 2004, Jos van den Berg e.a., 60 min.), *Mendel's daughter*, *Pleasures of Urban Decay: Ben Katchor* (vs, 2000, Samuel Ball, 20 min.), *American Splendor* (vs, 2003, Shari Springer Berman and Robert Pulcini)
- *Het onbewaakte moment* Portret van fotograaf Erich Salomon (Willem Ouwerker, 1992, 53 min.)
- *Jerusalem is Proud to Present* (documentaire, Israël, 2007, Nitzan Giladi, Hebrew, English, English subtitles, 82 min.)
- *Beaufort* (Israël, 2007, Joseph Cedar, Hebrew, English subtitles, 125 min.)
- *To see if I'm Smiling* (documentaire, Israël, 2007, Tamar Yarom, Hebrew, English subtitles, 59 min.)
- *Pickles* (documentaire, Israël, 2005, Dalit Kimor, Arabic and Hebrew, English subtitles 59 min.)
- *Trails from East 11/13 - Israel* (documentaire, Nederland, Rob Hof, Hebrew, English subtitles, 52 min.)
- Filmmarathon - Close Up: Barak and Tomer Heymann, *Dancing Alfonso* (Israël, 2007, Hebrew, English subtitles, 52 min.), *Bridge over the Wadi* (Israël, 2006, Hebrew, Arabic, English subtitles, 55 min.), *Paper Dolls* (Israël, 2006, Hebrew, Tagalog, English, English subtitles, 82 min.)
- *Go in Peace, Rain* (Israël, 2007, Rehuven Hecker, Hebrew and English, English subtitles, 84 min.)

Lia van Leer Filmprogramma (i.s.m. Cinematheque Jerusalem)

- *Atash* (Israël/Palestina, 2004, Tawfik Abu Wael, 110')
- *James' Journey to the Holy Land* (Israël, 2003, Ra'anana Alexandrowicz, 91')
- *A Hebrew lesson* (David Olek and Ron Rotem, 2006, 123')
- *Mad Love* met zwiigende films van Evgeni Bauer: *Twilight of a Woman's Soul*, 1913; *After Death*, 1915 en *The Dying Swan* (145 min., 1916)
- *Late Marriage* Israël/Frankrijk, 2001, Dover Koshashvili, 102 min.
- *Esthers Feast* (2007, Annet Betsalel, Joodse Omroep, 60 min.)
- Short Films van de Sam Spiegel Film & Television School Jerusalem

Live muziek in het Museumcafé

- Optreden Gelegenheidskoor Paul Snoek in Museumcafé

Speciale evenementen

- *Shookbook*, Ruilboekenbeurs voor tweedehands boeken in het Hebreuws
- N8 Salon
- Kunstmarathon, met Nederlandse en Israëlische kunstenaars die in Nederland wonen
- Dag van de Dialoog
- Museumnacht, gevarieerd programma met activiteiten en workshops in het Kindermuseum; vertoning van Israëlische korte films; muziek performance: *Prelude & Fugue for saxophone and shadow*; Performance van Gil & Moti; muziek performance van Noam Vazana; Israëlische muziekfeest met DJ Jonathan Cohen
- *Politieke boodschappen in Israëlische popmuziek*, workshop door Daniëlle van den Bos, schrijfster van *Dansen in een dode stad*
- *Film & Talk: Eyewitness - 60 Years* (documentary, Israel, 2008, Micha Shagrir, Hebrew, English subtitles, 50 min.) Micha Shagrir, Israeli producer and director, spoke after the screening about the making of *Eyewitness - 60 Years*
- Jiddisje gedichten

Interviewprogramma's

Presentatie van de *Haarlemse Stripedagen*

Inloopconcerten in de Grote Synagoge

- Trombonekwartet o.l.v. Quirijn van den Bijlaard, trombonist
Radio Kamer Filharmonie
- Duo Myrthe Helder, viool en Aleksandar Stojic, gitaar

Cursussen

Joods Amsterdam, vijf museumrondleiding en buurtwandelingen
door de Vrije Academie

Moderne Vaderlandse Geschiedenis door Peter Wagemakers, docent
Vrije Academie

Inloopconcert Jong talent, 9 november 2008. Trombonekwartet o.l.v. Quirijn van den Bijlaard. Foto: Joods Historisch Museum

Wetenschap

De medewerkers van de afdeling Wetenschap bereiden tijdelijke tentoonstellingen voor en doen onderzoek, publiceren en geven voordrachten op hun vakgebied – zie de eerder genoemde tentoonstellingen en de lijsten hieronder.

Daarnaast zijn er nog een paar bijzondere projecten waaraan zij verbonden zijn. In samenwerking met het NIK en dankzij de steun van Maror en de Mondriaan Stichting is de afgelopen tweeënhalf jaar een grootschalig onderzoeksproject *Van Mokum tot in de Mediene, joods ceremonieel erfgoed in Nederland 2007-2008* gerealiseerd. Het doel van dit project is om het joods ceremonieel erfgoed in Nederland gedetailleerd in kaart te brengen en vervolgens joodse gemeenten te adviseren en te assisteren in het gebruik en behoud van hun collectie. De leiding van het project was in handen van Mirjam Alexander. Jelka Kröger en Peter Lange hebben aan het project meegewerkt.

In nauwe samenwerking met de betrokken joodse gemeenten inventariseerden, fotografeerden en registreerden zij de objecten in een niet openbaar toegankelijke database. Na aanvullend onderzoek naar vervaardigers, schenkers, inscripties en kunsthistorische details ontvangt iedere deelnemende gemeente een inventaris met foto's over het eigen ceremoniële erfgoed alsmede advies over gebruik, beheer en behoud van hun collectie.

Het project resulteerde in een prachtige bron van kennis over dit erfgoed waarbij veel nieuwe informatie kon worden toegevoegd. Het betekende een positieve stimulans voor de deelnemende gemeenten om het behoud van hun ceremoniële objecten voor toekomstige generaties veilig te stellen.

Als voorzitter van het Nederlands Genootschap voor Joodse Studiën en lid van het organiserend comité was Julie-Marthe Cohen dit jaar initiatiefnemer en organisator van de Week van de Joodse Wetenschap (2 tot en met 5 juni). Deelnemende instellingen waren landelijke faculteiten en organisaties die zich bezighouden met joodse studies. Het museum participeerde met drie presentaties: 'Van museum en conservatoren' door Edward van Voolen, 'Van collectioneren en onderzoeken' door Irene Faber en 'Van Mokum tot in de Mediene: joods ceremonieel erfgoed in Nederland' door Mirjam Alexander.

Edward van Voolen maakte in 2008 deel uit van de werkgroep van de Stichting 2008 Jaar van het Religieuze Erfgoed en werd lid van de Advisory Board van het tijdschrift *Jewish Cultural Studies* in Oxford. Hij begeleidde de stage van Maya Cohen-Mossek, die hielp bij het tot stand brengen van de expositie *Art of the State*, hedendaagse fotografie en videokunst uit Israël.

Publicaties en voordrachten

Mirjam Alexander

Voordrachten:

- 'Joods ceremonieel erfgoed in Nederland', Week van de joodse wetenschap, 3 juni
- 'Kijkje achter de schermen: joods ceremonieel erfgoed', Kerk en Synagoge, 13 februari
- 'De 'joodse' Rembrandt – feit en fictie', culturele vereniging Buitenveldert, 11 mei

Workshop 'Object identification: case-study Mediene (provincial Jewry) Project', Association for European Jewish Museums, Joods Historisch Museum, 24 en 25 november 2008

Projectleiding onderzoeksproject *Van Mokum tot in de Mediene, joods ceremonieel erfgoed in Nederland 2007-2008*

Hetty Berg

Voordrachten:

- 'The Development of Thinking at the Jewish Historical Museum Amsterdam over the 75 Years since its Foundation', International Conference Jewish Art In Context: The Role and Meaning of Artifacts and Visual Images, session 'Jewish Museums and Museology: Past, Present, and Future', Tel Aviv University, 15 januari
- 'Joodse kunst in de Pijp', in het kader van 'Talk of the Town: Kunst in de geest van de allerhoogste', Intercultureel Theaterfestival Babel, Ostade Theater, Amsterdam, 21 februari

Peter Bujs

Publicaties:

- 'Beelden van joods-religieus leven in Nederland: de fotocollecties

van het Joods Historisch Museum', in samenwerking met Bernadette van Woerkom, in: *Fotografisch geheugen*. Magazine van het Nederlands Fotogenootschap, jaargang 2008, nr. 59, pp. 10-14

Julie- Marthe Cohen

Publicaties:

- 'Ceremonial objects in early seventeenth-century Amsterdam: three inventories of Bet Israel, dated 1619, 1620j, 1635', in *Images: A Journal in Jewish Art and Visual Culture*, 2008, p. 170-213

Voordrachten:

- 'Dealing with Looted Art. The Pre-war Collection of the Jewish Historical Museum of Amsterdam Reexamined', Conferentie 'Jewish Art in Context: The Role of meaning of Artifacts and Visual Images', Tel Aviv, 14-16 januari
- 'De recuperatie van voorwerpen uit het bezit van het Joods Historisch Museum na de Tweede Wereldoorlog', Genootschap voor de Joodse Wetenschap in Nederland, Amsterdam, 20 januari
- Inleiding op de film *The Righteous Enemy* van Joseph Rochlitz, International Holocaust Memorial Day, Istituto Italiano di Cultura, Amsterdam, 27 januari
- 'Relics of the Second World War. Dealing with missing and misplaced objects in Jewish museum collections', 43rd Annual Association of Jewish Libraries Convention 22-25 juni, Cleveland, Ohio, in de sessie: 'Dutch Jewish Library Collections since ww II: The Recuperation And Reconstruction Of Dutch Jewish Collections In Post War Europe', 24 juni
- 'Relics of the Second World War: Dealing with Missing and Misplaced Objects in the Jewish Historical Museum Collection, jaarlijkse vergadering van de Association of European Jewish Museums, gehouden in Amsterdam van 22-26 november, 25 november

Irene Faber

Voordrachten:

- 'Het verzamelen van het Joods Historisch Museum', Expertmeeting door de Werkgroep Roerend Religieus Erfgoed, Utrecht, 24 april
- 'Van collectioneren en onderzoeken', Week van de Joodse Wetenschap, Amsterdam, 3 juni
- 'Selectie en afstotingsbeleid van het JHM', Nationaal Symposium Roerend Religieus Erfgoed, Utrecht, 26 juni

Petra Katzenstein

Voordrachten:

- 'Educatie en Kindermuseum', Limmud, Engeland, 28 december

Daniel Metz

Publicaties:

- 'Onder druk van de omstandigheden', in *Misjopge*, jaargang 21, 2008, nummer 1
- 'Opmerkelijke ondernemers', in *Misjopge*, jaargang 21, 2008, nummer 3
- 'Diamantairs aan Achtergracht', in *Ons Amsterdam*, 2008, nr. 7/8

Voordrachten over het Digitaal Monument:

- Presentatie tijdens symposium 'Den Bosch tijdens WO II', Den Bosch, 19 april
- Lezing voor een afdeling van Joods Maatschappelijk Werk, Heiloo, 21 mei
- College voor studenten van de Reinwardt Academie, Amsterdam, 17 oktober
- Presentatie en debat 'Bedreigend erfgoed' van Erfgoed Nederland, Tilburg, 5 november
- Workshop Association for European Jewish Museums, Amsterdam, 24 en 25 november

Lonnie Stegink

Workshop 'Collection Management issues: Database / Digitisation', Association for European Jewish Museums, Amsterdam, 24 en 25 november

Edward van Voolen

Publicaties:

- *The 'Jewish' Rembrandt, The Myth Unravelled* (editor with Mirjam Alexander and Jasper Hillegers), Waanders, Zwolle 2008

Voordrachten:

- 'Joodse moderniteit in de kunst', Katholieke Theologische Universiteit Utrecht, 15 december 2008
- 'Die verborgene Spur. Jüdische Wege durch die Moderne', openingslezing Felix Nussbaum Haus, Osnabrück, 7 december

- 'Joodse ethiek in de Babylonische Talmoed', werkgroep Kerk en Israël Hoofddorp, 16 oktober
- 'Op zoek naar een joodse stijl. Moderne architectuur voor synagogen', symposium Heilige huisjes, Universiteit van Tilburg, Stichting Islam en dialoog, 15 mei
- 'Joodse kunst, kunst in Israël', Tsevet Haarlem, 13 mei
- 'Onvoorstelbaar. De Hollandsche schouwburg', congres Religie, oorlog en *lieux de mémoire*, NIOD Amsterdam, 8 mei
- 'Identiteit in de Israëlische kunst', Genootschap Nederland Israël, Dordrecht, 11 februari
- 'Wederzijds uitgedaagd: Jodendom en christendom sinds de tweede wereldoorlog', colleges Katholieke Theologische Universiteit Utrecht

Bernadette van Woerkom

Publicaties:

- 'Beelden van joods-religieus leven in Nederland: de fotocollecties van het Joods Historisch Museum', in samenwerking met Peter Buijs, in: *Fotografisch geheugen*. Magazine van het Nederlands Fotogenootschap, jaargang 2008, nr. 59, pp. 10-14

Voordrachten:

- 'Emigrantenfotografen in Nederland in de jaren dertig, bij tentoonstelling *Kurt Lubinski, fotograaf in exil*, 1 juni

Tentoonstelling Kurt Lubinski: *Fotograaf in Exil*. Foto: Peter Lange

Het Menasseh ben Israel Instituut (MbiI)

Voorzitter: prof. dr. I.E. Zwiép

Secretaris-penningmeester: drs. J.J. Cahen

Bestuurslid drs. R.C. Musaph-Andriessé

Coördinator: Dr. D.J. Wertheim (directeur per 1 oktober 2008)

Uitvoerend secretaris: drs. M. Witvoet

Het MbiI is één van de wetenschappelijke verbanden tussen het JHM en de academische wereld. Het museum participeert met de Universiteit van Amsterdam in het Menasseh ben Israel Instituut (MbiI) voor joodse sociaal-wetenschappelijke en cultuurhistorische studies en is gevestigd in het museum. Namens het JHM hebben drs. Joël Cahen en drs. R.C. Musaph-Andriessé zitting in het bestuur. Het bureau van het MbiI bestaat uit dr. David Wertheim, directeur en drs. Margreet Witvoet, uitvoerend secretaris. In 2008 is een nieuw beleidsplan opgesteld is dat via de website www.mbiI.nl onder 'missie' kan worden gelezen.

In 2008 werd het project 'Catalogisering Hebraica Bibliotheca Rosenthaliana 1801-1950' afgerond. Met dit project heeft het MbiI vanaf 2001 gewerkt aan de ontsluiting van de omvangrijke en belangrijke collectie Hebreeuwse titels uit de collectie van de Bibliotheca Rosenthaliana. Als resultaat zijn nu meer dan 15.000 Hebreeuwse titels toegankelijk gemaakt voor onderzoek.

In 2008 zijn twee nieuwe onderzoeksprojecten opgestart

- Het project 'Joodse ondernemers in de Nederlandse ledernijverheid 1870-1940'. Dit project wordt uitgevoerd door drs. Paul van Trigt en dr. Serge ter Braake die een publicatie over dit onderwerp voorbereiden.
- Het project 'Online inventarissen van Nederlands-joodse archiefcollecties in de Bibliotheca Rosenthaliana'. Dit project wordt uitgevoerd door drs. Monika Salemaekers. Het heeft tot doel de toegang tot een aantal bijzondere joodse archiefcollecties in de Bibliotheca Rosenthaliana te vergemakkelijken.

Het Menasseh ben Israel Instituut verzorgde ook de publicatie van de zesde Leeser Rosenthal / Juda Palache-lezing die gehouden werd door Prof. Edwin Seroussi en was getiteld 'Diversity Within Unity;

Some Historical Aspects of Dutch Synagogue Music'. Deze publicatie was eveneens het eerste nummer in de nieuw opgezette serie 'Menasseh ben Israel Instituut Studies'.

In juni werd de vernieuwde website www.mbiI.nl gelanceerd, waarop onder meer al de activiteiten van het MbiI worden aangekondigd, publicaties kunnen worden besteld, kaarten gereserveerd en opgenomen lezingen terug kunnen worden bekeken.

Verder organiseerde het Menasseh ben Israel Instituut een aantal wetenschappelijke publieksactiviteiten:

- Lezing prof. Benjamin Ravid (Brandeis) in het auditorium van het Joods Historisch Museum getiteld 'Shylock and the Jewish Merchants of Venice', 31 maart
- Symposium *Hebraica Rosenthaliana* ter afronding van het project 'Hebraica Bibliotheca Rosenthaliana 1801-1950' in het Museumcafé van Bijzondere Collecties UB, 18 juni

Tijdens dit symposium werden de volgende lezingen georganiseerd: Dr. Emile Schrijver (Amsterdam): 'Hebraica in the Bibliotheca Rosenthaliana'

Dr. Shimon Iakerson (St. Petersburg): 'From Bikurei Ha'itim to Kerem Hemed: The Development of Hebrew Periodicals upon the Emergence of 'Hochmat Israel' in Galicia'

Shimon Iakerson (Orlando): 'The 'Bibliotheca Friedlandiana', its History and Present Situation'

- Symposium *Holocaust and Memory* in het auditorium van het Joods Historisch Museum, 12 november

Tijdens dit symposium werden de volgende lezingen gehouden: prof. Gabriel Motzkin (Jeruzalem): 'How has the Holocaust Changed our Conception of Memory?'

Dr. Rozemarijn Schalkx (Amsterdam): 'The Return of the Past? The Public and Political Debates about Anti-Semitism' and 'Nazi Trials in the Federal Republic of Germany 1958-1960'

Dr. Rob van der Laarse (Amsterdam): 'The Dynamics of War Heritage, Memory and Remembrance - The Camps, Virtual Jewishness and Relocated Memories.'

Dit symposium werd georganiseerd in samenwerking met de KNAW-Commissie voor de Geschiedenis en de Cultuur van de Joden in Nederland.

- Lezing prof. David Myers (Los Angeles): 'An American Shtetl: Kiryas Joel from Politics to Piety'. Dit was de eerste lezing in de lezingenserie 'Synagoge en Staat' in de Balie en werd georganiseerd in samenwerking met de Universiteit Utrecht, 1 december
- Vierde Symposium *Yiddish* over 'The Art of Storytelling: The Yiddish Mayse' in de Doelenzaal van de Universiteit van Amsterdam, 11 december

Tijdens dit Symposium werden de volgende lezingen gehouden: 'Stories in Ethical Books: Why? How? What?' door Dr. Noga Rubin (Jeruzalem)

'The Golem and the Prophet: A Journey in Traces of a Mayse', door Dr. Joseph Bamberger (Mainz)

'Yiddish Storytelling and the Jewish Joke: A Discursive Study', door Dr. Jordan Finkin (Oxford)

Ter afsluiting las Willy Brill een Jiddische Mayse.

Stichting Bijzondere Leerstoel Joodse Studiën

Voorzitter: prof.dr. C.L. Davidson

Secretaris: drs. J.J. Cahen

Organisatie: drs. M. Witvoet

In de maanden februari en maart gaf prof. dr. Evelien Gans, bijzonder hoogleraar 'Hedendaags Jodendom, zijn geschiedenis en zijn cultuur' een serie hoorcolleges over *De eeuw van Jaap en Ischa Meijer Deel 2*.

In deze collegeserie werd de geschiedenis van het joodse gezin Meijer na ca. 1955 belicht. Het werk van zowel vader als zoon stonden centraal, ingebed in de naoorlogse joodse geschiedenis in Nederland. Verweven met werk en levensgeschiedenis van Jaap en Ischa Meijer kwamen joodse historische, maatschappelijke en literaire thema's aan de orde als emancipatie, assimilatie, antisemitisme, zionisme en de (veranderende) houding tegenover Israël, sjoa respectievelijk Holocaustliteratuur, joodse geschiedenis, journalistiek, (auto) fictie, poëzie en toneel.

De colleges werden bezocht door 83 studenten en als slot werd een film/radioavond en paneldiscussie georganiseerd op woensdag 19 maart.

KNAW Commissie voor de Geschiedenis en de Cultuur van de Joden in Nederland

Voorzitter: prof.dr. S. Leydesdorff

Secretaris: drs. J.J. Cahen

Organisatie: drs. M. Witvoet

Holocaust and Memory, 12 november

De Commissie voor de Geschiedenis en de Cultuur van de Joden in Nederland organiseerde in samenwerking met het Menaasseh ben Israel Instituut en het Joods Historisch Museum een symposium rond de komst van prof. Gabriel Motzkin (Jeruzalem) naar Nederland, onder de titel *Holocaust and Memory*. Het symposium vond plaats in het Auditorium van het Joods Historisch Museum.

Na Motzkins lezing 'How has the Holocaust Changed our Conception of Memory?', volgden lezingen door drs. Rozemarijn Schalkx: 'The Return of the Past? The Public and Political Debates about Anti-Semitism and Nazi Trials in the Federal Republic of Germany 1958-1960' en dr. Rob van der Laarse: 'The Dynamics of War Heritage, Memory and Remembrance - The Camps, Virtual Jewishness and Relocated Memories'.

De Commissie verwelkomde twee nieuwe leden: prof.dr. J.W. van Henten en dr. D.J. Wertheim.

Het besnijdenisregister van Chaim, zoon van Jonathan Drielsma uit Leeuwarden, 1836-1856

Personeelszaken

Personeelsopbouw

31-12-2008	mannen	vrouwen	totaal
aantal personen	30	51	81
aantal FTE			
Formatie	20.3	19.3	39.61
tijdelijk	2.9	8.5	11.4
type dienstverband			
vast	21	23	44
tijdelijk	9	28	37
type aanstelling			
fulltime	4	6	10
parttime	26	45	71

waarvan 14 oproepkrachten met een gezamenlijk arbeidspercentage van 0,7 FTE

instroom: 20
uitstroom: 14

Ondernemingsraad

Aartjan Nooter	voorzitter
Ria Smit	secretaris
Carl Cabenda	lid

De or en de directie zijn in 2007 zes maal bij elkaar geweest en er zijn vijf personeelsvergaderingen gehouden.

Jack Kirby and Joe Simon, *Captain America and Fantastic Four*, March 1941. © 2008 Marvel Characters, Inc. Used with permission

Ziekteverzuim

Het kort en middellang ziekteverzuim is 2,95 % en blijft ondanks een lichte stijging toch laag.

	2005	2006	2007	2008
totaal verzuim	7.09	2.46	2.95	2.96
exclusief langdurend verzuim en zwangerschaps- en bevallingsverlof	1.08	1.74	2.35	1.65

Opleidingen en Conferenties

Aartjan Nooter	Conferentie Museums of the Web in Toronto
3 medewerkers	Masterclass Hostmanship (NMV)
2 medewerkers	Cursus Erfrecht en Schenkingen, het museum als begunstigde (UvA)

Verder werden de gebruikelijke herhalingscursussen voor de BHV gevolgd door 12 van de bedrijfshulpverleners

Bezoekersaantallen

Per maand	Naar soort toegang		
januari	10.995	Volwassenen normaal tarief	17.968
februari	8.989	13 t/m 17 jaar normaal tarief	19.487
maart	10.298	6 t/m 12 jaar	4.002
april	10.034	Kinderen onder 6 jaar	889
mei	10.699	65+ tarief	4.914
juni	8.202	Algemene Museumkaart	27.921
juli	9.884	Entree groep volwassenen	4.791
augustus	11.222	Entree onderwijsgroepen	11.067
september	6.999	Vrienden Joods Historisch Museum	1.712
oktober	8.643	Combi CEPIC	7.457
november	10.480	International Youth Card	3.921
december	8.533	I Amsterdam Card	8.422
		Museum n8	2.536
Totaal	114.978	Bezoek opening	2.112
		Museum Plus Bus	1.921
		Show-your-Card cJP	1.498
		Stadspas	946
		Vereniging Rembrandt	577
		Holland Pass	210
		Toegang Canal Bus Ticket	173
		Vrijkaart	146
		cJP	154
		Museumboot	48
		Overigen	9.627
			114.978

Medewerkers

Management

drs. Joël Cahen
mr. Gerrit Key
drs. Hetty Berg MMA
Petra Katzenstein

algemeen directeur
zakelijk leider
museaal leider
leider Kindermuseum, Educatie
en Hollandsche Schouwburg

Staffuncties

drs. Ralph Levie

pt directieassistent en
fondsenwerving *tot 1-10*

drs. Daniël Bouw
drs. Moncef Beekhof

hoofd communicatie *tot 1-9*
hoofd marketing en communicatie
vanaf 1-9

mr. Jacqueline Hartgers

pt beleidsmedewerker P&O en
juridische zaken

Museale Zaken

Marketing en Communicatie

drs. Daniël Bouw
drs. Moncef Beekhof

hoofd communicatie *tot 1-9*
hoofd marketing en communicatie
vanaf 1-9

drs. Barbara Reuten
drs. Annelie Spaans

senior medewerker communicatie
pt medewerker communicatie en
Hollandsche Schouwburg

Ilja van Nes
Margreet Udo

pt coördinator evenementen
pt redacteur

Wetenschap

drs. Edward van Voolen
drs. Julie-Marthe Cohen
drs. Mirjam Alexander

pt conservator judaïca
pt conservator
pt wetenschappelijk medewerker,
conservator СЕРІСІ (detachering JHM)

Fruitkoopman, The American Colony Photographers, ca. 1915. Collectie Joods Historisch Museum

Collectiebeheer

drs. Irene Faber	pt hoofd collectiebeheer
drs. Erik Koopman	pt medewerker collectiebeheer
Peter Lange	pt medewerker collectiebeheer
Netty Wenderich	pt medewerker collectiebeheer
Geert van den Brul	pt medewerker collectiebeheer
drs. Jelka Kröger-Verhorst	pt wetenschappelijk medewerker collectie

Mediatheek

Lonnie Stegink	pt hoofd mediatheek
Helma Beeuwkes	pt medewerker mediatheek
dr. Peter Buijs	pt medewerker mediatheek
Anton Kras	pt medewerker mediatheek
drs. Jelka Kröger-Verhorst	pt medewerker mediatheek <i>tot 1-6</i>
drs. Anat Harel	pt medewerker mediatheek
dr. Ariane Zwiers	pt medewerker mediatheek <i>vanaf 16-6</i>

Educatie en Publiekscontacten

Batya Wolff	pt conservator educatie
Jannet Hoeksta	pt medewerker educatie <i>vanaf 16-1</i>
drs. Karolina Winkel	pt coördinator publiekscontacten
Marianne Lezer-van Dijk	pt medewerker publiekscontacten en Hollandsche Schouwburg <i>15-4 tot 1-6</i>
Linda Andriesse	pt medewerker publiekscontacten
drs. Daniëlle van den Bos	pt medewerker publiekscontacten
Inga Schlosser	pt vrijwilliger publiekscontacten <i>tot 1-9</i>
Ulrike Roth	pt vrijwilliger publiekscontacten <i>vanaf 22-9</i>
Inga Schlosser	pt medewerker publiekscontacten <i>vanaf 1-9</i>

Kindermuseum

Gittan von Raesfeld Meijer	pt Floormanager Kindermuseum
Suzanne Grunfeld	pt educatief medewerker en gastvrouw Kindermuseum

Hollandsche Schouwburg

drs. Annemiek Gringold-Martinot	pt hoofd Hollandsche Schouwburg
Judith Whitlau	pt medewerker educatie Hollandsche Schouwburg
drs. Samantha Hassink-Burbidge	pt educatief medewerker Hollandsche Schouwburg en Kindermuseum <i>tot 1-9</i>
drs. Sarah Feirabend	pt educatief medewerker activiteiten Hollandsche Schouwburg <i>vanaf 1-9</i>
drs. Esther Göbel	pt educatief medewerker presentaties Hollandsche Schouwburg <i>vanaf 1-11</i>

Tentoonstellingen en presentatie

drs. Bernadette van Woerkom	pt hoofd tentoonstellingen en presentatie
drs. Ischa Mulder	pt medewerker tentoonstellingen en presentatie <i>tot 1-6</i>

Bedrijfsvoering

Automatisering

drs. Aartjan Nooter	pt systeem- en netwerkbeheerder
Alex Bouwman	pt medewerker automatisering

p&o/Financiële administratie/Stichting Vrienden

mr. Jacqueline Hartgers	pt beleidsmedewerker p&o en juridische zaken
Majenka de Hey	pt assistent Stichting Vrienden en p&o
Ria Smit-Libert	pt financieel administrateur
Elma van Loenen-Eekhof	pt administratief medewerker

Secretariaat

Guido Verboeket	pt coördinator secretariaat
Annette Zwar	medewerker secretariaat <i>vanaf 16-9</i>
Robert de Bruyn	medewerker postkamer secretariaat
Hetty Jacobs	détachée <i>vanaf 1-8</i>

Technische Dienst

Ted de Leeuw	pt hoofd technische dienst
Herman Bessels	pt medewerker TD <i>tot 1-12</i>
Alex de Leeuw	pt medewerker TD
Ruud Visser	pt medewerker TD
Niels Bakker	pt medewerker TD

Bewaking

Sjoerd de Vries	hoofd
René de Waardt	pt assistent hoofdbewaker
Carl Cabenda	pt bewaker/suppoost
drs. Monique Haan	pt bewaker/suppoost
Jan Henzen	pt bewaker/suppoost
Rob Kloek	pt bewaker/suppoost
Guus Bergman	pt suppoost
Martino Salamida	pt suppoost
David Warnink	pt suppoost

Museumshop

Bestuur

mr. M.B.W. Asscher	voorzitter
drs. D.H. Kat	penningmeester
mr. G. Key	

Medewerkers

Otto Visser	pt beheerder
Yair Aschkenasy	pt verkoop- en informatiemedewerker
Eli Content	pt verkoop- en informatiemedewerker <i>vanaf 16-3</i>
Marije van der Laan	pt verkoop- en informatiemedewerker
Ellen Turksma	pt verkoop- en informatiemedewerker <i>tot 1-4</i>

MuseumCafé

Bestuur

dhr. M. de Groot	voorzitter
drs. D.H. Kat	penningmeester
mr. G. Key	secretaris

Medewerkers

Otto Visser	pt beheerder
Méuget Lavertu	pt eerste cafémedewerker
Marianne Bakker	pt cafémedewerker
Krista van Broekhoven	pt cafémedewerker <i>tot 1-9</i>
Marije van der Laan	pt cafémedewerker
Thierry Mertens	pt cafémedewerker
Ellen Nieuwenhuis	pt cafémedewerker
Jeany Ramanand	pt cafémedewerker
Annabel Remmers	pt cafémedewerker
Rianne van der Veen	pt cafémedewerker
Suzan Visser	pt cafémedewerker

Oproepkrachten Kindermuseum

Judith Breeme	<i>tot 1-5</i>
Yara Gomperts	
Yudith Guttman	
Esther Hertog	<i>vanaf 1-11</i>
Judith Horenblas	<i>tot 1-9</i>
Robin de Munnik	
Sara Tas	<i>tot 1-4</i>
Simcha Tas	<i>vanaf 22-4</i>
Daisy Thé	

Oproepassistenten Kindermuseum

Lea Abram	
Dayah Gay	
Sharon de Haas	
Nora van der Horst	<i>tot 1-7</i>
Giza Landweer	
Elisabeth Rodenburg	
Yonathan Rubens	
Nora Vriele	<i>vanaf 18-1</i>

Projectmedewerkers

drs. Machteld Kroonder	pt project archieven tentoonstellingen
drs. Daniël Metz	pt coördinator digitaal monument
dr. Serge ter Braake	pt medewerker digitaal monument
drs. Denise Citroen	pt coördinator ontsluiting <i>Survivors of the Shoah</i> vanaf 1-10
Elleke de Groot	pt project <i>Mediene Ceremonieel Erfgoed</i> vanaf 11-8
Demelza van der Maas	pt project <i>Mediene Ceremonieel Erfgoed</i> vanaf 13-8
Maya Cohen-Mossek	pt tentoonstelling <i>Art of the Sate</i> vanaf 1-4
drs. Carine Lacor	pt project Geschiedenis 1945-nu vanaf 9-5
drs. Bart Wallet	pt project Geschiedenis 1945-nu vanaf 1-11
Sara Tas	pt project <i>Superhelden en sjiemielien</i> van 3-1 tot 1-4
Sara Tas	pt congres <i>Association of European Jewish</i> <i>Museums (AEJM)</i> vanaf 1-8
drs. Maarten-Jan Vos	pt koppeling database JHM-DM vanaf 1-12

Stagiaires

Mohammed Banadji	Communicatie vanaf 1-2 tot 8-6
Gerdien den Boer	Communicatie vanaf 5-11
Ardjuna Candotti	Educatie en Project <i>Lach.. en vergeet</i> vanaf 6-2
Maya Cohen-Mossek	Project <i>Art of the State</i> tot 1-4
Elleke de Groot	Project <i>Mediene Ceremonieel Erfgoed</i> tot 4-2

Reindert Jagersma	Onderzoek literaire evenementen vanaf 7-5 tot 7-7
Anniek Müller	Collectie en Mediatheek tot 1-2
Jessica van Opstal	Fundraising Amerika vanaf 19-9
Sjoukje Polet	Project <i>herkomstgeschiedenis collectie</i> vanaf 4-2 tot 16-6
Femke Schuiling	Communicatie - Evenementen tot 26-6
Sarah Whitlau	Groot Waterloo District vanaf 5-6 tot 1-9
Rebecca Jacob	Oriëntatiestage 10-4 tot 14-4
Na'amah Pfluger	Oriëntatiestage 10-4 tot 14-4
Aron Rodrigues Pereira	Oriëntatiestage 25-8 tot 29-8
Yonathan Rubens	Oriëntatiestage 10-4 tot 14-4
Gilian Vonhof	Oriëntatiestage 11-2 tot 15-2
Kim Vos	Oriëntatiestage 16-6 tot 21-6

Rondleiders en vrijwilligers

Rondleiders

drs. Debby Abram-Uijenkruijer
Bernie Aschkenasy-Joosten
drs. Touria Bouhkim
drs. Victor Brilleman
Evelien Cnossen
Mia Corbey-van Praag
Jozien Driessen
Dan Einhorn
Gloria Fein
Rose Marie Frijda-Bouman
Annabel Jansen
Martin Leeda
Marcella Levie
Anita Liemburg
Jeanette Loeb
Emma Meijler
drs. Marike Pluis
drs. Simone Rubens-Neumann
Mirjam Rotenstreich
Ieke Spiekman
Fajga Szmulewicz
Monique de Vos
Noga Zohar
Billha Zussman

Vrijwilligers

Informatiebalie

mw. Chanaleen Alant
mw. Ytha Bijlstra
mw. Rose Marie Frijda-Bouman
mw. Hans van Gelder-Jacobson
drs. Leo van Geuns
mw. Marianne Giljamse-Kanis

mw. Nettie Groot *vanaf 1-12*
mw. Jacqueline van Leeuwen-Klein
mw. Tzeepy Mock-Gavra
mw. drs. Ted Musaph-Andriessie
mw. Ellen Pouwels
mw. Dafna Revivi
mw. Simone Suzan-Wolf
dhr. Hans Zegeerius

Personeelszaken

Nely van Brederode *tot 1-12*

Digitaal Monument

Jeff Overste *vanaf 23-6*
Marga Pepping *vanaf 26-6*
Eva van Sonderen *vanaf 17-7 tot 16-9*

Adi Nes, *Zonder titel* (Laatste Avondmaal), uit de serie 'Soldaten', 1999
Sommer Contemporary Art, Tel Aviv

Besturen

Dagelijks bestuur

dhr. J. Krant	voorzitter
dhr. D.H. Kat	penningmeester
mr. S.G.M. Asser-Ribbert	
prof. dr. H.S.A. Heymans	
drs. J. Polak	
drs. Ph. van Tijn	
drs. R.M. Weisz	

Algemeen Bestuur

drs. H.M. van Emden
ing. D.Ph. Cohen Paraira
S. Lilian-Stodel

Bestuur Stichting Vrienden van het Joods Historisch Museum

drs. R.M. Weisz	voorzitter
drs. J. Polak	penningmeester
mr. R.F. van den Bergh	
drs. R.C. Musaph-Andriess	
mr. M.W.B. Asscher	
mw S.D. Tabachnikoff-Smit	<i>tot 8-8</i>
dhr. M.E. Paktor	

Board of the Foundation for the Jewish Historical Museum in Amsterdam, Inc. (V.S.)

Leo S. Ullman	president and treasurer
Harvey M. Krueger	
Louis van Leeuwen	

H.N. Werkman, *De gedwongen terugkeer*, uit 'De Openbaring', Chassidische legenden (Suite I-4), 1941. Collectie Joods Historisch Museum

Summary

Over the past year, more than 115,000 visitors came to the Jewish Historical Museum (JHM). This figure reflects an encouraging tendency towards a stable number of monthly visitors: about 9,000 on average. As yet, this number has not been significantly affected by the economic downturn that began in 2008, and it conforms to our expectations and to our agreements with the Ministry of Education, Culture, and Science. Furthermore, it represents a 15 to 20 percent increase on the average number of visitors before our renovation was completed in early 2007. It is, of course, our aim to increase visitor numbers still further. In the year under review, we initiated new marketing and sales activities on a large scale, and we believe that we will now be able to reach more schools and schoolchildren, increase overall visitor numbers, and make the museum's unique spaces available for ceremonies and receptions.

Partnerships

Now that the renovation is complete, marketing the museum more effectively is one of our core activities. We are working on this both independently and through the Groot Waterloo District, a partnership between the JHM and our close neighbours the Hermitage on the Amstel, Gassan Diamonds, Het Muziektheater, the Rembrandt House, and the Hortus Botanicus. In a wider context, we are involved in the Plantage aan het Water initiative; other participants include Artis Zoo, the Dutch Resistance Museum, NEMO, the Maritime Museum, and the Tropenmuseum.

We also wish to enhance the museum's standing by taking advantage of its location at the heart of Amsterdam's former Jewish quarter. We are accomplishing this by presenting four major local Jewish cultural attractions as a unified whole: the JHM, the JHM Children's Museum, the Hollandsche Schouwburg, and the Portuguese Synagogue.

In the year under review, we signed an administrative agreement with the Stichting Cultureel Erfgoed Portugees Israëlitische Gemeente (CEPIG), a foundation promoting Sephardic cultural heritage in the Netherlands, which enabled us to apply to the culture ministry for a supplementary grant to manage, make

accessible, and promote to the public the cultural heritage administered by CEPIG. This foundation is responsible for the Portuguese Synagogue and its inventory, such as the books in its renowned Ets Haim Library and its superb collection of ritual objects. Earlier in the year, the ministry had already decided to approve this grant application. Through successful management of this unique collection, we aim to further raise the profile of Amsterdam's Jewish heritage.

Highlights

In the area of acquisitions, 2008 was an exceptional year. We managed to obtain two true master paintings: Max Lieberman's *Judengasse in Amsterdam* en Gerrit Berckheyde's *View of the Great and the Portuguese Synagogue*. Both are now part of our permanent collection. Berckheyde's painting is an emblem of the Ashkenazi

Haven van Tiberias, The American Colony Photographers, ca. 1915.
Collectie Joods Historisch Museum

Jewish Community and Sephardic Jewish Community for which Amsterdam was famed. We are profoundly grateful to all our donors and everyone who helped us purchase these paintings. Purchases like these would be impossible without the ongoing support of the BankGiro Loterij, the Rembrandt Society, the vsb Fund, the SNS REAAL Fund, the Mondriaan Foundation, the Friends of the Jewish Historical Museum, and numerous private donors.

In the past year, grants from the Maror Foundation and funds from the European Union made it possible for us to start integrating the JHM photographic collection into the Digital Monument to the Jewish Community in the Netherlands (www.joodsmonument.nl). This monument is attracting ever greater interest and has become an important means of keeping the memory of the pre-Shoah Jewish community alive, presenting the victims' backgrounds, and – as far as possible – showing their human faces. It is also an instrument for raising public consciousness of the events that took place in this country at that time.

This year also saw the launch of a special website for the JHM Children's Museum, www.jhmkindermuseum.nl. We are delighted to have not only an additional channel for marketing the Children's Museum, but also a further demonstration of its ability to present Jewish culture in a spirit of play.

In November, for the second time since the Association of European Jewish Museums (AEJM) was founded in 1988, we had the honour of hosting its annual meeting. It was a successful, well-attended event, where the striking difference between 1988 and 2008 was underscored by the very large number of participants from all parts of Europe, the United States, and Israel, and in particular the representatives of the large new national Jewish museums in Russia and Poland.

The new year will bring still more major exhibitions, such as *Morocco* and *Meijer de Haan*. At the same time, we are hard at work on the renovation of the Hollandsche Schouwburg and the Portuguese Synagogue complex.

Joël Cahen, Director

Zomercafé JHM in de Academie van Bouwkunst. Foto: Joods Historisch Museum

Colofon

Samenstelling Joods Historisch Museum

Vertaling David McKay

Vormgeving MV LevievanderMeer

Drukwerk Calff & Meischke

Joods Historisch Museum

Postbus 16737

1001 RE AMSTERDAM

T + 31 (0)20 5 310 310

F + 31 (0)20 5 310 311

info@jhm.nl

www.jhm.nl

Voor: Boekpresentatie *Mijn Huis, Jouw Huis*, 19 oktober 2008. Foto: Chris van Houts

Omslag achterzijde: Jonge bezoeker in het JHM Kindermuseum. Foto: Chris van Houts